

MIC
ÎNDREPTAR
TURISTIC

MARCEL DRAGOTESCU

PIATRA NEAMȚ

**MIC
INDREPTAR
TURISTIC**

58

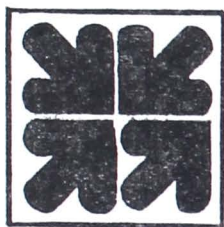
15 v 80

PIATRA NEAMȚ

COPERTA SERIEI: EUGEN KÉRRY

REDACTOR: IOANA PASCU

TEHNOREDACTOR: MARIA TAMEŞ

MIC
ÎNDREPTAR
TURISTIC

MARCEL DRĂGOTESCU

Piatra Neamț

EDITURA SPORT-TURISM
București, 1980

Printre cele mai căutate obiective de pe harta turistică a țării se numără, fără îndoială, și municipiul Piatra Neamț, centrul administrativ al județului Neamț.

Interesul crescînd pe care vizitatorii atrași de frumusețile „Țării de Jos” și ale „Moldovei de sub munte” îl manifestă pentru orașul de la confluența Cujeiului cu Bistrița este pe deplin explicabil fiindcă natura, istoria și omul zilelor noastre au ctitorit aici, cu pricepere și generozitate, o așezare ce îmbină vestigiile trecutului cu noile construcții moderne, într-o armonioasă revărsare de linii și culori. În ultimele decenii, mai toate localitățile patriei s-au metamorfozat, oferind alte imagini și aflînd vocații noi pe treptele unei impetuoase dezvoltări. Dar în acest ținut încărcat de legendă, toate atributele noului, care exprimă cu valoare de simbol forța transformatoare a socialismului, găsesc un alt ecou în sufletele noastre, reverberînd prin frumusețea peisajului, din culme în culme, pînă în depărtata și maiestuoasă singurătate a Ceahlăului.

Avînd o istorie bimilenară ale cărei obîrșii ni se dezvăluie prin zidurile străvechilor cetăți geto-dacice de pe Cozla și Bîtea Doamnei, municipiul Piatra Neamț constituie, prin evoluția sa, dovada convingătoare a unei continuități careia poporul nostru îi datorează unitatea și ființa sa. Centru politic al dacilor dintre Siret și Carpați și mai apoi al românilor din perioada de început a feudalismului, el se va număra printre cele mai mari tîrguri medievale din Moldova, loc de intense schimburi comerciale, de

zidire a unei curți voievodale și reședință administrativă a unui întins teritoriu. Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Petru Rareș vor însemna și aici furtunoasa trecere a veacurilor cu monumente de neprețuită valoare, în zidurile cărora se păstrează nealterate dirzenia, priceperea, statornicia și dragostea de frumos ale unui întreg popor. Un trecut bogat și demn, cu puține momente de tihnă, ca o punte de neclintit între începuturi și noi, în care s-au înscris marile năzuințe ale tuturor generațiilor, eroii cu izbinzile lor, întregul tezaur de tradiții și cultură ce a contribuit, de pe aceste meleaguri, la împlinirea spiritualității românești.

Cele mai frumoase pagini din existența orașului s-au scris însă în ultimii 30 de ani și se scriu încă în zilele noastre, când întreaga țară își măsoară istoria nu în milenii și veacuri, ci în rodnicele prevederi ale cincinalelor. Acestea consemnează o altă geografie a locurilor și nașterea unui nou centru economic și urban ce nu se mai recunoaște în oglinda lacului de la Bitca Doamnei. Un oraș nou, cu oameni tineri și o existență dinamică, mindru și impunător în veșmîntul noilor cartiere, deschis spre viitor, care-și așteaptă oaspeții de pretutindeni dornic să le ofere odihnă și frumusețe, să le destăinuie secretul miraculoasei sale deveniri.

Autorul

AȘEZAREA GEOGRAFICĂ

Situat la limita exterioară a Carpaților Orientali, la o altitudine de 310 m, în albia Bistriței, orașul Piatra Neamț marchează locul de intersecție al coordonatelor de 46°56' latitudine nordică și 20°22' longitudine estică, fiind cu aproximativ 220 km mai aproape de Polul Nord decât de Ecuator. Ocupă un loc central pe harta județului Neamț, ca și pe importanta și tradiționala cale de comunicație care este valea Bistriței, bucurându-se de o așezare geografică deosebită, rezultată din îmbinarea a numeroase elemente geologice, de relief, climatice, fitogeografice și hidrografice.

Această așezare beneficiază de un climat plăcut și de un cadru natural variat dar armonios, asigurând, totodată, legături facile cu capitala țării și cu alte zone de interes turistic. Din București circulă trenuri cu vagoane directe până la Piatra Neamț (inclusiv vagoane de dormit și cu locuri rezervate), iar cu avionul poate fi folosită cursa București – Bacău, asigurându-se legături auto imediate de la Bacău la Piatra Neamț. Pe șoselele modernizate E 15 (până la Bacău) și DN 15 (Bacău – Piatra Neamț), cei 360 km care separă Capitala de Piatra Neamț pot fi parcurși în condiții optime în 5 – 6 ore.

RELIEFUL ȘI ALCĂTUIREA GEOLOGICĂ

Piatra Neamț ocupă zona de trecere în care munții coboară spre culmile domoale ale dealurilor subcarpatice. Dealtfel, Carpații creează două părți distincte în desfășurarea orașului: una intramontană, alcătuită din cartierele vestice și din zona centrală, și o altă extramontană, spre est, care se continuă pe terasele Bistriței cu platforma industrială Dumbrava Roșie – Săvinești – Roznov.

Structura munților din jur relevă o agitată scurgere a erelor geologice pe aceste locuri. Cele mai vechi formațiuni sînt șisturile negre de vîrstă cretacică, peste care se suprapun conglomerate (calcare silicoase, argile și gresii verzi) apărute în cretac și eocen. Însă cele mai importante din punct de vedere științific sînt depozitele oligocene („gresii de Kliwa”, șisturi disodilice și marne bituminoase) care au furnizat cercetătorilor un mare număr de fosile, mai ales pești.

Cernegura, care constituie limita sudică a orașului pe o lungime de mai mulți kilometri, este alcătuită din conglomerate, gresii, marne și, pe zone întinse, șisturi argiloase, impermeabile, care explică deseale alunecări de teren înregistrate aici de-a lungul anilor. În alcătuirea muntelui Cozla, corespondentul nordic al Cernegurei, predomină marnele, șisturile argiloase și disodilice acoperite uneori de depozite loessoide; cam aceeași structură geologică o întîlnim și pe Cîrloman, prelungire vestică a Cozlei. Cît despre Pietricica, înălțimea solitară care particularizează întreaga zonă a orașului, se poate spune că este o imensă relicvă geologică ce cumulează toate formațiunile specifice acestei regiuni, inclusiv straturi oligocene cu bogate depozite fosilifere.

Fragmentarea lanțului muntos din jurul orașului este rezultatul acțiunii unor factori tectonici și de eroziune care s-au manifestat în timp, cu intensitate diferită. Au rezultat astfel văile și culoarele care separă Pietricica de Cozla și Cernegura și

Cozla de Cirloman, cel mai spectaculos fenomen fiind izolarea completă a înălțimii Pietricica și aducerea ei în forma actuală. Constituind un rest dintr-o cută șariată și răsturnată ce datează din paleogenul flișului, Pietricica a fost separată mai întâi de Cernegura (probabil încă din miocen, prin acțiunea de eroziune a Bistriței) și apoi de Cozla, prin adâncirea văii Cuediului. Ulterior, acțiunea factorilor naturali a fost continuată, conturându-se configurația actuală a reliefului care a permis apariția vetrei orașului și dezvoltarea sa în spațiul de astăzi. Tot pe baza acțiunii factorilor tectonici și de eroziune (rolul principal revenind râului Bistrița) se explică și forma actuală pe care o are Bitca Doamnei, înălțimea cu versanți abrupti care se individualizează la extremitatea sud-vestică a orașului.

Structura geologică a înălțimilor care delimitează zona orașului asigură, în general, stabilitatea terenului și frumusețea cadrului natural. Au avut loc însă și puternice alunecări de teren, mai ales în urma unor ploi îndelungate, așa cum a fost cea de pe versantul sud-vestic al Cozlei, din anul 1897, în urma căreia s-au executat lucrările de amenajare a parcului de pe strada Ștefan cel Mare. În anul 1950, o altă alunecare a blocat cursul pârului Doamna, creînd spre limita vestică a Cernegurei un mic lac de baraj care ulterior a dispărut.

Efortul de a urca pe oricare dintre aceste înălțimi este pe deplin răsplătit prin minunatele priveliști care se deschid spre oraș sau spre valea Bistriței. De pe Pietricica pot fi admirate cele mai noi și mai frumoase cartiere ale orașului, iar de pe Bitca Doamnei zona de vest și cea a lacului de acumulare al hidrocentralei Piatra Neamț, satele adăpostite în văile prelungi și munții împăduriți ce se profilează la orizont. De pe Cozla, privirile cuprind întreaga desfășurare a Cernegurei și valea Bistriței spre nord-vest, pînă acolo unde Ceahlăul închide poarta depărtărilor.

Cartierete estice ale municipiului Piatra Neamț ocupă o parte a depresiunii Cracău-Bistrița, desfășurându-se într-o regiune subcarpatică ale cărei înălțimi se situează între 410 și 424 m. Dealurile ce delimitează această zonă sînt alcătuite din roci de vîrstă miocenă, îndeosebi argile, nisipuri și marne, peste care s-au fixat ulterior masive depozite loessoide și prundișuri.

Formele negative de relief sînt reprezentate prin patru văi, diferite ca orientare și dimensiuni, dar cu un rol important în delimitarea orașului: valea Bistriței, care străbate întreaga zonă de la vest spre est, avînd sub 800 m lățime numai în dreptul muntelui Pietricica; valea pîrîului Doamna, singura de pe partea dreaptă a Bistriței; valea Borzogheanului, între Cozla și Cîrloman, și cea a Cuejdiului, orientată nord-sud, perpendiculară pe valea Bistriței. De fapt, orașul ocupă spațiul dintre albia majoră a Bistriței și terasa de 20 m a acesteia, ca și pe cel dintre terasele de 2 și 12 m ale Cuejdiului. Aceste terase, fragmente din vechile lunci, sînt alcătuite din prundișuri și bolovănișuri așezate peste roca de bază și asigură cea mai mare parte din suprafața construibilă a orașului, ocupată în prezent de cartierele Dărmănești, Mărăței, Precista și Ștefan cel Mare. Terasse mai vechi pot fi identificate pînă la o înălțime de 130 m față de albia Bistriței, dar în perimetrul urban acestea nu apar decît sub forma unor areale destul de limitate (mai ales în parcul Cozla) și, ca atare, ele trebuie luate în considerație mai mult ca elemente ale cadrului natural și în foarte mică măsură ca zone de desfășurare a așezării.

Obiectivele industriale ridicate în ultimele decenii au impus unele lucrări care au dus la modificarea reliefului din această zonă sau, mai bine zis, la apariția unor forme de relief antropic. Este vorba, în primul rînd, de canalul de aducțiune al hidrocentralelor Roznov I și Roznov II, de canalul de fugă al hidrocentralei Piatra Neamț și de lacul de acumulare de la Bîtea Doamnei, care, pe lîngă rosturile lor economice, au și o evidentă importanță turistică.

CLIMA

Orașul are o climă influențată în mare măsură de prezența munților din jur care împiedică pătrunderea curenților reci dinspre nord-est. Singura lor cale de acces este valea Cuediului, dar morfologia acesteia nu le permite să se disperseze, dirijându-i perpendicular pe culoarul Bistriței, unde sînt anihilați de curenții de proveniență vestică prezenți aici.

În aceste condiții, rezultă un climat cu veri scurte și răcoase, toamne lungi și ierni blăgine, fără vînturi puternice. Dealtfel, temperatura medie anuală este de $8,4^{\circ}\text{C}$, cu o amplitudine termică medie de $22,8^{\circ}\text{C}$. Cea mai ridicată medie lunară se înregistrează în iulie ($18,5^{\circ}\text{C}$), iar cea mai scăzută în ianuarie ($3,3^{\circ}\text{C}$), temperaturile absolute situîndu-se între maxima de $38,6^{\circ}\text{C}$ și minima de -32°C . În medie, se înregistrează pe parcursul unui an doar 16 zile cu temperaturi de peste 30°C și 129 zile cu temperaturi mai mici de 0° .

Vînturile generale dominante sînt cele de vest și nord-vest, forța lor fiind sensibil diminuată de relieful muntos. Se resimt uneori vînturile de vest, dar viteza lor maximă se situează, în general, sub 10 m/sec. Mai trebuie semnalat și vîntul de munte-vale, denumit briza de munte, a cărui prezență se manifestă, cu periodicitatea cunoscută, mai ales în lungul văii Bistriței.

REȚEAUA HIDROGRAFICĂ

Relativ densă, aceasta este orientată în funcție de traseul râului Bistrița, care străbate orașul de la vest spre est și colectează toate apele din zonă.

Pînă la realizarea sistemului hidroenergetic ale cărui obiective se întind de la Bicaz pînă la Bacău, Bistrița juca un rol

de veritabilă arteră, de pulsațiile căreia depindea întreaga viață economică a orașului. Pe Bistrița veneau plutele care asigurau materia primă necesară fabricilor de cherestea și de hîrtie și tot ea constituia o cale sigură de legătură cu Bacăul și cu porturile dunărene. În zona orașului, rîul avea o lățime medie de 50 m și un debit de 50 mc/sec., care cunoștea însă variații impresionante ce oscilau între 3 și 1 080 mc/sec. Este lesne de închipuit cît aveau de suferit întreprinderile și cartierele de pe terasele inferioare ale Bistriței în timpul marilor viituri care, prin caracterul lor devastator, au ajuns să constituie triste puncte de reper în istoria orașului.

După constituirea lacului de acumulare de la Bicăz și punerea în funcțiune a întregului sistem hidroenergetic, rolul economic și aspectul Bistriței s-au schimbat. Plutele au dispărut, s-au ridicat hidrocentralele ca inepuizabile surse de energie, debitul apei nu mai cunoaște salturile haotice din trecut, iar sub Bitca Doamnei și în zona fabricii „Reconstrucția” au apărut două lacuri de acumulare ce modifică în întregime aspectul albiei Bistriței și întăresc nota de pitoresc a întregii regiuni.

Pe teritoriul municipiului Piatra Neamț, Bistrița primește ca afluenți pîraiele Cuejdi, Sărata, Borzogheanu, Doamna și Știrbosu, ultimele două pe partea dreaptă, coborîte de pe versantul nordic al Cernegurei, celelalte pe stînga. Dintre toate acestea, cel mai mare și mai important este Cuejdiul care intră pe teritoriul orașului prin nord-vest, străbate cartierul Dăr-mănești și micul defileu dintre Cozla și Pietricica, apoi se îndreaptă spre sud, paralel cu Bulevardul Dacia, vărsîndu-se în Bistrița nu departe de fabrica „Reconstrucția”.

Faptul că zona de confluență a Cuejdiului se situează în spațiul montan se explică prin captarea apelor acestuia de către un afluent al Bistriței care curgea pe teritoriul orașului, fenomen rar întîlnit care a constituit obiectul unor ample cercetări științifice. Avînd un bazin de recepție cuprinzător, care se în-

tinde pînă în Munții Hangului, Cuejdiul înregistrează însemnate creșteri ale debitului în perioadele cu ploi abundente, fapt care a impus amenajarea albiei sale, pentru a înlătura pericolul de inundație în cartierele pe care le străbate. Toți ceilalți afluenți ai Bistriței din raza orașului au un debit redus și în timp de secetă prelungită unii dintre ei rămîn numai sub forma unor cursuri subterane ascunse sub aluviuni.

În 1882 s-au descoperit pe versantul sud-estic al Cozlei șase izvoare cu apă minerală cloruro-sodică și sulfuroasă care, după analiza făcută în același an de Petre Poni, erau recomandate în tratamentul afecțiunilor tubului digestiv, ficatului, splinei și aparatului circulator. Amenajările sumare și folosirea nerațională a acestor izvoare au dus în cele din urmă la colmatarea lor, existînd, totuși, posibilitatea unei valorificări viitoare dacă se vor considera oportune unele investiții în acest sens.

VEGETAȚIA

Foarte variată, vegetația cumulează elemente specifice subzonelor pădurilor de fag și de amestec, fără să lipsească însă coniferele și stejarul care ocupă suprafețe însemnate mai ales în plantații. Astfel, versantul sudic al Cozlei este acoperit de plantații de pin și de molid, celelalte zone ale acestei înălțimi avînd aspectul unui adevărat mozaic arboricol, din care nu lipsește fagul, carpenul, cireșul și chiar salcîmul. Pe Cîrlo-man predomină pădurile de fag și de stejar, iar o altă plantație de pin se întinde pe Bitca Doamnei. Aproape toate speciile amintite pot fi întîlnite pe Cernegura, muntele cu vegetația cea mai densă și mai variată, care contrastează cu Pietricica (531 m), unde arbuștii ocupă întreaga suprafață dintre zonele de stîncă nudă și pîlcurile de fag, mestecăn, carpen sau pin.

Pe toate înălțimile din jurul orașului se deschid poieni și pășuni acoperite cu graminee și plante cu flori de tot felul, cele mai întinse fiind cele de pe Cozla, Cîrloman și Bîlca Doamnei.

Vegetația din zona municipiului Piatra Neamț prezintă însă și unele curiozități, așa cum sînt speciile de plante caracteristice regiunilor mediteraneene, de pe versantul sudic al înălțimii Pietricica, plantele de stepă de pe Dealul Vulpe (anexa Cîrtei) și rezervația cu „smeoale” de pe teritoriul comunei Dumbrava Roșie.

FAUNA

Tot atît de variată este și fauna acestei regiuni, pădurile întinse oferind condiții optime de dezvoltare și reproducere pentru un mare număr de specii.

Dintre mamifere, exceptînd ursul și lupul care apar destul de rar, putem cita mistrețul, căprioara și vulpea, iepurele și bursucul, cărora li se adaugă pîrșul, veverița, popîndăul și dihorul.

Din avifauna autohtonă, cioara și stăncuța, coțofana, pițigoiul, ciocănitoarea, vrabia, ciocîrlanul, cinteza și sticletele sînt cele mai frecvente. Cioara gulerată, șorecarul, buha, ciuful de pădure și potîrnichea pot fi întîlnite mai rar, în locuri mai retrase. În afara acestor specii, mai sînt multe altele din categoria păsărilor migratoare, pe care le regăsim fie vara (lăstunul, albinărelul, graurul, rîndunica etc.), fie numai în timpul iernii (mătăsarul, cinteza de iarnă, mugurarul, căldărușul).

Amatorii de pescuit au de ales între lacul de la Bîlca Doamnei, în apele căruia se ascunde cleanul, obletele și chiar păstrăvul, și vechea albie a Bistriței, unde se mai găsește mreana, boișteanul și porcușorul.

Beneficiind de un asemenea cadru natural, cu legături facile spre toate punctele cardinale, teritoriul de astăzi al municipiului Piatra Neamț a constituit o permanentă vatră de locuire, cu o istorie îndelungată ale cărei obârșii se situează în îndepărtatele milenii ale epocii de piatră.

Cele mai vechi mărturii arheologice provin din așezarea de la Poiana Cireșului (pe malul pârului Doamna) și datează din paleoliticul superior, fiind caracteristice culturii de tip gravettian. Aceste descoperiri, coroborate cu cele de la Buda (județul Bacău), Bicaz și Ceahlău, confirmă faptul că, în perioada de sfârșit a glaciațiunilor, fauna specifică acestei epoci s-a retras spre zonele mai înalte de pe cursul mijlociu și superior al Bistriței, atrăgând aici o numeroasă populație de vânători paleolitici. Deși teritoriul de la confluența Bistriței și Cujeiului nu oferă condiții deosebite pentru agricultură, el a constituit, totuși, o arie de intensă locuire neolitică, în care cultivarea primitivă a plantelor și creșterea animalelor se vor impune ca ocupații cu o mare pondere economică. Timp de peste trei milenii, populația de la poalele Cozlei și Pietricicăi va cunoaște o îndelungată evoluție, exprimată printr-o cultură materială ce se desfășoară din Precucuteni până în faza Cucuteni B. Este epoca de intensă locuire în care s-au dezvoltat marile așezări de la Izvoare și Văleni și au fost create acele capodopere ale ceramicii neolitice care și astăzi ne încântă prin armonia lor policromă.

Chiar în veacurile tulburi ale epocii bronzului, în care existența umană se afla sub semnul incertitudinii și al instabilității, acest spațiu generos, adăpostit de înălțimi greu accesibile, a continuat să fie locuit. Stau mărturie cimitirul și așezarea de tip Noua din cartierul Ciritei, în care s-au păstrat numeroase arme, vase, unelte și podoabe datate în secolele XIII – XII î.e.n.

Dar cele mai multe și mai semnificative mărturii din istoria îndepărtată a municipiului Piatra Neamț sînt cele ce se încadrează civilizației geto-dacice. Pe înălțimile Bîtea Doamnei și Cozla au fost identificate și cercetate arheologic două mari cetăți care, prin materialele oferite, atestă un înalt nivel de dezvoltare social-economică. Amploarea, bogăția și forța acestor așezări, a căror maximă înflorire este cuprinsă între secolele I î.e.n. – I e.n., în perioada clasică a civilizației dacice, îndreptățesc ipoteza existenței unui puternic centru politic al dacilor ce se constituie aici sub conducerea regelui Di-comes. Dealtfel, sînt tot mai numeroși cercetătorii care identifică așezarea întărită de pe Bîtea Doamnei cu Petrodava, menționată în „Geografia” lui Ptolemeu din secolul al II-lea e.n. Între Siret și Carpați, aproximativ în regiunea în care se află astăzi orașul Piatra Neamț. În orice caz, în timpul războiului din 105 – 106 e.n., romanii au considerat necesar să treacă la răsărit de Carpați, pentru a lichida formațiunea politică de pe valea Bistriței, care luptase, probabil, în alianță cu Decebal. Așa cum relevă cercetările arheologice, atunci a fost distrusă cetatea de pe Bîtea Doamnei, împreună cu celelalte așezări și fortificații din dreapta Bistriței și de pe Cozla, centrul de greutate al dacilor liberi deplasîndu-se după această dată spre est, pe văile Moldovei și Siretului.

După cucerirea romană, populația geto-dacică de pe teritoriul municipiului Piatra Neamț a continuat să dezvolte o civilizație proprie, menținînd o permanentă legătură cu teritoriile de peste Carpați incluse în provincia Dacia. Tocmai acest lucru îl evidențiază așezările de la Lutărie și din cartierul Dăr-

mănești (secolele II – III e.n.), remarcabile prin bogăția materialului arheologic care îmbină elemente de cultură materială specific romane cu cele de veche tradiție geto-dacică.

Necropola din ultimul nivel de locuire al așezării de la Izvoare (secolul IV e.n.) și vestigiile de la Lutărie (din secolele V – VI e.n.) relevă, pe de o parte, continuitatea de locuire a populației din acest spațiu geografic, iar pe de altă parte caracterul obiectiv și unitar al amplului proces de formare a poporului român.

În comuna suburbană Dumbrava Roșie, la Brășăuți, a fost cercetată o așezare deschisă aparținând populației românești din secolele VIII – X. Caracterul locuințelor și inventarul restrâns, în care predomină ceramica uzuală de calitate inferioară, subliniază condițiile precare ce și-au pus amprenta asupra întregii dezvoltări economico-sociale din perioada respectivă.

Tot pe Bitca Doamnei, peste nivelul de locuire geto-dacică, s-a descoperit o fortificație din secolele XII – XIII, ale cărei vestigii aparțin fără îndoială unei populații românești, bine definită din punct de vedere etnic și cultural. Marele număr de arme și unelte agricole din așezarea amintită dovedește nu numai că în această perioadă de cristalizare a relațiilor feudale nevoile de apărare erau tot atât de acute ca cele de producție, dar și că pe acest teritoriu se ajunsese la un înalt stadiu de dezvoltare și de organizare social-politică. Este posibil ca pe cursul mijlociu al Bistriței să se fi constituit o formațiune politică de tip feudal incipient, cu centrul pe teritoriul actual al municipiului Piatra Neamț și cu un rol activ în formarea ulterioară a statului feudal independent al Moldovei. Aceasta ar explica și vechea mențiune de „Casa lui Crăciun”, existentă în cele mai vechi documente și legată, probabil, de prezența unui conducător feudal care-și va fi stabilit reședința pe aceste locuri.

Este neîndoielnic faptul că în secolul al XIII-lea o așezare sătească era deja constituită pe teritoriul actual al municipiu-

lui Piatra Neamț. Situată în zona de trecere dintre regiunile muntoase și cele agricole, la întretăierea unor drumuri care asigurau legături permanente cu nordul țării sau cu Transilvania, cu văile Bistriței, Moldovei și Siretului, ea se va dezvolta ca un puternic centru economic, căruia nu-i lipsea nici importanța militar-strategică, iar mai apoi nici cea administrativă. Dealtfel, în ultimele decenii ale secolului al XIV-lea, „Piatra” (Camena) apare într-o listă rusească de orașe „valahe” (alături de Baia, Suceava, Roman și alte însemnate târguri din Moldova), fapt revelator în ceea ce privește evoluția acestei așezări.

Prima atestare documentară o datorăm lui Alexandru cel Bun care, în ultimul său an de domnie, la 31 iulie 1431, dăruiește mănăstirii Bistrița o „casă a lui Crăciun din Piatra” (un act anterior, din 11 iulie 1428, dovedindu-se a fi, de fapt, un fals din a doua jumătate a secolului al XVI-lea).

Dar cea mai rodnică perioadă din istoria medievală a orașului începe abia după urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare. Acesta poposise la Piatra încă din primul său an de domnie, adoptând ulterior o serie de măsuri ce se încadrează politicii sale de consolidare a statului feudal centralizat, de stimulare a meșteșugurilor și comerțului și, implicit, a vieții urbane. Pe o terasă înaltă de la poalele Cozlei, care domina întregul târg, s-a construit din porunca viteazului voievod o „curte” întărită, iar în ultimii ani ai veacului al XV-lea o biserică domnească ce constituie și astăzi una dintre podoabele de preț ale orașului. Tot pe baza unei hotărâri a lui Ștefan cel Mare se formează în jurul târgului un „ocol” care va ajunge să reunească la un moment dat nu mai puțin de 31 sate și siliști ce depindeau din punct de vedere militar și judecătoresc de curtea voievodală. Ureadnicul (sau vornicul) stabilit aici conducea în numele voievodului curtea și ocolul, fiind, totodată, reprezentantul puterii domnești în relațiile cu locuitorii târgului, cu șoltuzul și pîrgarii acestuia.

După domnia lui Ștefan cel Mare, orașul cunoaște o istorie tot atât de agitată ca și istoria țării, scurtele momente de răgaz și prosperitate asigurând o dezvoltare lentă, anonimă, deseori contradictorie. Existența obștii orășenești se desfășoară în principal sub semnul luptei împotriva boierimii și a mănăstirilor din apropiere, care încălcau în repetate rînduri hotarul țîrgului. De aici, un lung șir de procese, așa cum este cel cu familia Rușeștilor pentru mahalaua Mărăței și pentru alte părți din moșia orașului. Uneori, situația obștii este atât de precară, încît abia își poate îndeplini obligațiile față de domnie. În 1655, de pildă, pentru a echipa oștenii ceruși de Dabija Vodă, țîrgoveții din Piatra sînt nevoiți să vîndă mănăstirii Bisericiani o dumbravă a orașului cu „100 lei bătuți”.

Ocupînd la început zona din jurul Curții domnești, țîrgul s-a extins în secolele XVII–XVIII atât spre est, către apa Cuejdiului, cît și spre vest, în Valea Viei, pe podul teraselor mai înalte de la poalele Cozlei și Pietricicăi. După 1797, cînd Piatra încetează de a mai fi țîrg domnesc, construcțiile acoperă treptat și terasele mai joase ale Bistriței și Cuejdiului, inclusiv spațiul dintre Cozla și Pietricica. Abia la mijlocul secolului trecut sînt incluse în perimetrul orașului satele Mărăței și Dărmănești, cărora li se adaugă în 1925 Sărata, Văleni și Vinători.

Pentru a ne face o imagine cît mai reală cu privire la mărimea și la evoluția țîrgului, trebuie subliniat că Piatra avea în 1646 aproximativ 1 500 de locuitori, ajungînd în primele decenii ale secolului al XIX-lea, deci după aproape două veacuri de dezvoltare feudală, la numai 3 000 de locuitori, deși suprafața ocupată se extinsese la 230 ha. Ulterior, însă, mai ales cînd se dezvoltă economia de schimb pe baze capitaliste, suprafața țîrgului se mărește constant și rapid, ajungînd în 1900 la 1 262 ha, iar populația crește spectaculos, atîngînd în același an aproape 18 000 de locuitori.

Legile cu privire la organizarea administrativ-teritorială din aprilie 1864 integrează așezarea în rîndul comunelor urbane

și impun, totodată, completarea vechii denumiri (Piatra) cu aceea a județului (Neamț), pentru a nu se confunda cu alte localități din țară care aveau o denumire asemănătoare (de exemplu, cu Piatra Olt).

La Piatra a început să funcționeze încă din 1841 una dintre primele fabrici de hîrtie din țara noastră, înființată de Gheorghe Asachi, cu mașini și meșteri de la Viena și Praga. Pînă în 1867, cînd își va înceta activitatea, această fabrică se va înscris printre cele mai moderne și mai importante unități industriale din Moldova. În deceniile următoare, prin extinderea exploatărilor forestiere de pe valea Bistriței și intensificarea relațiilor comerciale, numărul unităților producătoare a crescut, unele dintre ele folosind pe scară largă mijloacele hidraulice și mecanice. În consecință, la Piatra Neamț se va forma un puternic detașament muncitoresc ce se va manifesta activ în cadrul mișcării socialiste, sindicale și mai apoi comuniste din țara noastră.

La sfîrșitul primului război mondial, secția locală a Partidului Socialist număra aproape 3 000 de membri, avînd și un organ săptămînal propriu („Piatra Socialistă”), iar numărul muncitorilor organizați în sindicate se ridica la aproximativ 5 000. Aceste succese organizatorice explică în bună măsură marele număr de acțiuni revendicative care au culminat cu cele din anii 1918–1919. În 1918, în timpul grevelor de solidaritate cu lupta muncitorilor tipografi din București, mai mulți conducători ai mișcării socialiste din Piatra Neamț au fost arestați, judecați și condamnați la cite 2 și 3 ani de închisoare.

Un loc deosebit îl ocupă greva generală din decembrie 1919, în programul căreia s-au înscris reducerea zilei de muncă, mărirea salariilor, recunoașterea delegaților aleși de lucrători și încetarea concedierilor abuzive. Atunci, mai mult de 5 000 de muncitori din Piatra Neamț obțin o semnificativă victorie în lupta cu patronatul, impunînd satisfacerea tuturor cererilor lor, după trei săptămîni de încordată confruntare, în

timpul cărora autoritățile au apelat chiar la forța armată. Pregătită minuțios, greva generală din octombrie 1920 a durat în întreprinderile din Piatra Neamț între 3 și 14 zile, amenințând, după cum se menționează într-un rechizitoriu al tribunalului local, „... nu numai desfășurarea normală a vieții economice, dar chiar siguranța statului...”.

După 1921 s-a creat și la Piatra Neamț o puternică organizație comunistă care a acționat consecvent pentru promovarea principiilor marxist-leniniste, pentru unitatea ideologică și de luptă a muncitorilor, pentru lichidarea regimului și a exploatareii burghezo-moșierești. Greva muncitorilor de la Fabrica „Eichler” (din iunie 1924) și cea de la Fabrica de mucava (din iunie 1926), succesele obținute de candidații Blocului Muncitoresc-țărănesc în alegerile pentru consiliile comunale (din 1926 și 1928), manifestația din ziua de 1 Mai 1929, se înscriu ca evenimente memorabile în desfășurarea cărora organizațiile comuniste locale au avut un rol hotărâtor.

Comuniștii din Piatra Neamț au desfășurat o amplă activitate îndreptată împotriva instaurării dictaturii militaro-fasciste și mai târziu a războiului antisovietic, marele număr de procese, descinderi și condamnări consemnate în arhivele vremii fiind o mărturie a contribuției pe care ei au adus-o în lupta pentru eliberarea patriei. Numai în ultimele două luni ale anului 1943 au fost arestați la Piatra Neamț aproximativ 40 de membri ai P.C.R. și U.T.C., care au fost condamnați de Curtea marțială din Iași, fiind trimiși apoi la diferite lagăre și închisori din țară. Dar nici o măsură nu s-a dovedit capabilă să salveze un regim antipopular, la răsturnarea căruia au participat activ și forțele patriotice conduse de comuniștii din această parte a țării.

Tradițiilor istorice și muncitorești revoluționare ale orașului li se alătură o bogată tradiție culturală, legată de activitatea unor proeminente personalități ale literaturii și artei noastre naționale. Alecu Russo, în timpul în care a fost magistrat la

Piatra Neamț, a cules un mare număr de legende de pe valea Bistriței, pe care le-a prelucrat în scrierile sale. Ani de-a rândul, Calistrat Hogaș a fost directorul primului gimnaziu din localitate; de aici pornea în minunatele sale călătorii „pe drumuri de munte”, a căror descriere a încântat atâtea generații. Prin strădania lui Petrache Liciu, tatăl celebrului actor Petre Liciu, orașul Piatra Neamț a ajuns să se numere printre puținele localități ale țării care încă din 1871 s-au putut bucura de existența unui teatru. Obligațiile de revizor școlar al județelor Neamț și Suceava l-au purtat pe I. L. Caragiale, în anii 1881–1882, și prin Piatra Neamț, oraș care, fără îndoială, nu era străin nici lui Ion Creangă (născut la Humulești-Tîrgu Neamț), nici pictorului C. D. Stahi (născut la Dobreni), nici filozofului Vasile Conta (de la Ghindăoani-Bălțătești) și cu atât mai puțin lui Aurel Băeșu care și-a petrecut aici ultimii ani ai vieții. Tuturor acestora li se alătură pictorii Lascăr Vorel și Victor Brauner care vor purta prin lume nostalgia locurilor natale și ale copilăriei, considerîndu-se pînă la moarte – după cum ei înșiși o mărturiseau – fii ai acestor meleaguri.

După revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944, care a deschis o epocă nouă în istoria țării, transformările revoluționare ce s-au manifestat în toate domeniile vieții social-economice au influențat decisiv evoluția orașului.

Beneficiind din plin de politica de industrializare socialistă, municipiul Piatra Neamț a cunoscut o impetuoasă dezvoltare economică prin construirea platformei industriale Săvinești-Roznov și a sistemului hidroenergetic de pe valea Bistriței, prin modernizarea și extinderea vechilor întreprinderi. Orașul deține astăzi o pondere importantă în producția de fire și fibre sintetice, în cea de îngrășăminte azotoase, de mașini agricole, de celuloză și hîrtie, de confecții și tricotaje, avînd, totodată, unități reprezentative și în alte ramuri. Asigurînd (în 1978) aproape jumătate din producția industrială globală a județu-

lui, cu o valoare ce se ridică la peste 8 miliarde lei, municipiul Piatra Neamț se înscrie printre marile centre industriale ale țării. El ocupă primul loc din țară în producția de fire și fibre sintetice și în cea de semănători mecanice, revenindu-i, de asemenea, un loc de frunte în producția de îngrășăminte chimice și de cartoane și mucava.

Cea mai mare și mai importantă unitate industrială din municipiu este, fără îndoială, Combinatul de fire și fibre sintetice Săvinești care a împlinit în anul 1979 două decenii de existență. De la intrarea în funcțiune, această întreprindere s-a dezvoltat continuu, construindu-se aici nu mai puțin de 24 obiective și capacități ce furnizează aproape 53% din întreaga producție de fire și fibre sintetice a țării. Numai melana produsă la Săvinești într-un singur an echivalează cu cantitatea de lână care s-ar putea obține de la 10 milioane de oi. Dotat la nivelul celor mai înalte realizări tehnice din domeniul respectiv, combinatul desface 650 de sortimente de fire și fibre sintetice, împreună cu multe alte produse, unui mare număr de beneficiari din țară și de peste hotare. Un rol important în diversificarea și modernizarea producției îl are centrul propriu de cercetare și proiectare, ale cărui rezultate se reflectă în bunele aprecieri de care se bucură produsele acestei unități într-o serie de țări cu tradiție în fabricarea materialelor sintetice.

Construit în 1961, Combinatul de îngrășăminte chimice Piatra Neamț produce în principal amoniac și o gamă largă de îngrășăminte chimice pe bază de azot. De-a lungul anilor s-au ridicat și aici o serie de obiective și instalații noi care au asigurat creșterea continuă a unei producții ce se exportă în proporție de 80%.

Unitatea reprezentativă a ramurii energetice este Întreprinderea de centrale hidroelectrice „Bistrița” care coordonează cu mijloace electronice activitatea întregului sistem de pe râul cu același nume. Sistemul hidroenergetic de pe valea Bistriței,

format din hidrocentrala „Stejaru” și alte 12 microhidrocentrale (dintre care 5 se află pe teritoriul județului Neamț), are o producție anuală ce depășește substanțial întreaga producție de energie electrică a României din anul 1938. Capacitatea de producție a sistemului a crescut cu încă 550 milioane kwh prin realizarea proiectului de deviere prin tunel a apelor râului Bicaz în lacul de acumulare Izvoru Muntelui.

Întreprinderea mecanică „Ceahlăul” este singura unitate din țară care, din anul 1973, a fost profilată pentru producția de semănători mecanice. Calitățile tehnice ale semănătorilor fabricate la Piatra Neamț, calități probate în mai multe confruntări internaționale, au adus acestei întreprinderi un bine-meritat prestigiu, cea mai mare parte a producției fiind solicitată la export.

Într-un sector cu tradiție la Piatra Neamț, cum este cel al economiei forestiere, unitatea cu ponderea cea mai mare este Întreprinderea forestieră de exploatare și transport care valorifică întinsele suprafețe cu păduri de pe văile Bistriței, Tarcăului și Tazlăului. Un mare număr de produse rezultate din prelucrarea lemnului asigură Întreprinderea de celuloză și hîrtie „Reconstrucția”, Întreprinderea de hîrtie și cartoane „Comuna din Paris” și Combinatul de prelucrarea lemnului Dumbrava Roșie, unitate nouă, aflată în curs de dezvoltare, ce va completa lista marilor obiective industriale din municipiu.

Dintre unitățile industriei ușoare, Întreprinderea de tricotaje „8 Martie” a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare rapidă, producția din 1977 fiind de 13 ori mai mare decît cea din 1965.

Tot atît de spectaculoasă este și dezvoltarea urbanistică a acestei străvechi așezări. În ultimele două decenii a apărut, practic, un oraș nou, pe verticalele unei arhitecturi moderne care îmbină într-un ansamblu unitar și armonios dotările recente cu vestigiile trecutului și cu elementele atît de pitorești ale cadrului natural. În Dărmănești, Mărăței, Preșista și Pietricica-Vest, pe locul vechilor mahalale s-au ridicat

cartiere impunătoare cu blocuri de locuințe, spații comerciale, unități sanitare, instituții de învățământ și cultură, în timp ce zona centrală constituie un exemplu de sistematizare funcțională și, totodată, estetică.

Dacă în 1965 s-au construit la Piatra Neamț 370 de apartamente, în 1978 s-au dat în folosință aproximativ 1 500, zestrea actuală a municipiului ridicându-se la peste 15 000 de apartamente construite din fondurile sau cu sprijinul statului. În prezent se definesc noile ansambluri de locuințe Dobrogeanu-Gherea, 9 Mai, Făgetului și Dacia ce vor racorda marile cartiere la zona centrală a orașului.

Unei asemenea dezvoltări economice și urbanistice îi corespunde și o remarcabilă creștere a populației. Fără a lua în considerație și cele două comune suburbane (Săvinești și Dumbrava Roșie), numărul locuitorilor a crescut de la 32 648 în 1956 la 48 852 în 1966 și apoi la 78 100, ultima cifră fiind stabilită pe baza recensământului din 1977.

A crescut de la un an la altul numărul instituțiilor de învățământ și dotarea acestora cu noi săli de clasă, laboratoare și ateliere, săli de sport și internate. Tineretul școlar din municipiul Piatra Neamț se pregătește în 27 școli generale și 8 licee, al căror profil asigură forța de muncă necesară principalelor sectoare economico-sociale, în concordanță cu cerințele Hotărârii Plenarei C.C. al P.C.R. din iunie 1977. Tradiția vechilor instituții de învățământ (liceele „Petru Rareș”, pedagogic și „Calistrat Hogaș”) este continuată și dezvoltată în noile condiții ale societății noastre socialiste prin numeroasele promoții ale liceelor (energetic, forestier, de chimie, auto, de construcții) și ale Secției de pregătire a subinginerilor din Combinatul de fire și fibre sintetice Săvinești.

Prin investițiile făcute în domeniul ocrotirii sănătății populației s-au asigurat construirea și dotarea, pe lângă spitalul județean existent, a unui pavilion chirurgical cu 10 secții și 835 paturi, a unei noi policlinici și a unei policlinici stoma-

tologice cu 10 unități de lucru, mai multe creșe, dispensare și farmacii cu circuit închis, precum și a unor unități sanitare cu caracter județean: Centrul sanitaro-epidemic, Laboratorul de anatomie patologică și medicină legală, Centrul de recoltare și conservare a sîngelui.

În afara unor unități la care vom mai avea ocazia să ne referim, rețeaua instituțiilor de cultură din Piatra Neamț este completată de cele două cinematografe – „Pietricica”, în Piața Mihail Kogălniceanu (care are aproximativ 500 de locuri), și „Panoramic”, în Piața Ștefan cel Mare (cu 650 de locuri) –, urmînd ca în anul 1980 să se construiască un al treilea cinematograf, în cartierul Dărmănești.

Prevederile actualului cincinal asigură continuarea în ritm rapid a acestei impetuoase dezvoltări. Se investesc sume importante pentru reutilizarea sau construirea unor noi secții și unități la combinatele din Săvinești și Roznov, la fabrica „Reconstrucția” și la Întreprinderea mecanică „Ceahlăul”, ca și pentru extinderea noului complex de prelucrare a lemnului de la Dumbrava Roșie. Zestrea edilitară a orașului se va îmbogăți, printre altele, cu încă aproximativ 8 000 de apartamente, 102 săli de clasă, 9 săli de sport și două dispensare de cartier, 732 locuri în internate școlare, 1 920 locuri în creșe și alte 145 în grădinițe.

În ultimii ani, tradițiile cultural-artistice locale s-au îmbogățit cu noi manifestări, al căror ecou depășește uneori limitele județului. Între acestea, la un loc de frunte se înscrie „Festivalul spectacolelor de teatru pentru tineret și copii” – singurul de acest gen din țară, în timpul căruia se desfășoară un mare număr de spectacole considerate a fi cele mai reușite din repertoriul teatrelor noastre și cu o problematică specifică preocupărilor și cerințelor educative ale tinerei generații. Ele constituie, totodată, prilejul unor întâlniri cu publicul și al unor dezbateri ale oamenilor de teatru – autori dramatici, regizori, scenografi, critici și actori – în scopul promovării și stimulării

interesului în jurul acestui gen de teatru. Avînd și un caracter competitiv, Festivalul de la Piatra Neamț consacră prin premiile sale cele mai reușite puneri în scenă și activitatea unor cunoscute personalități care contribuie la atragerea și la formarea spectatorilor de mîine ai teatrului românesc.

Tot la Piatra Neamț are loc Bienala de artă plastică „Lascăr Vorel”, amplă trecere în revistă a creației locale și naționale din acest domeniu.

Anual, în prima jumătate a lunii iulie, se desfășoară „Vacanțele muzicale la Piatra Neamț”, organizate cu concursul studenților de la Conservatorul „George Enescu” din Iași, în cadrul practicii de vară a acestora. Manifestare cu totul inedită, care îmbină activitatea didactică și teoretică cu cea interpretativă, „Vacanțele muzicale” asigură un bogat program de recitaluri și concerte în instituțiile de cultură și în întreprinderi, cu precădere la Piatra Neamț, dar și în alte localități ale județului, inclusiv la sate.

„Vacanțele muzicale” sînt urmate de o altă manifestare cultural-artistică de rezonanță, „Florile Ceahlăului”, festival-concurs deschis tinerilor interpreți de muzică ușoară din întreaga țară.

Numeroși vizitatori din diferite zone ale țării și mai ales de peste hotare se deplasează la Piatra Neamț în zilele de 27 și 28 decembrie pentru a urmări manifestările prilejuite de „Festivalul județean al teatrului popular și cu măști”. După o pitorească paradă pe străzile orașului, Festivalul oferă simultan, pe mai multe scene, spectacole care pun în evidență frumusețea și varietatea obiceiurilor de Anul Nou din această parte a țării.

Pe tărîm științific se manifestă un interes deosebit în jurul publicațiilor Stațiunii de cercetări biologice, geologice și geografice „Stejarul” (Pîngărați) și ale muzeelor de istorie, etnografie și științe naturale: „Memoria Antiquitatis”, „Bibliotheca Memoriae

Antiquitatis", „Din cultura tradițională a județului Neamț", „Studii și referate de științele naturii".

Viața sportivă a orașului gravitează în jurul celor două principale grupări de performanță - C.S. „Ceahlăul" (care a sărbătorit în 1979 șase decenii de existență) și Asociația sportivă „Relonul" -, Clubul de fotbal fiind rezultatul fuzionării echipelor divizionare ale acestora. Un loc important revine și Clubului sportiv școlar, pepinieră de cadre pentru sportul de performanță din întregul județ. Cea mai importantă și mai solicitată bază sportivă este stadionul „Ceahlăul" de pe terasa Borzogheanu, care are un teren de fotbal gazonat pentru jocurile oficiale, două terenuri de antrenament, pistă de atletism și tribune cu o capacitate de peste 10 000 de locuri. Cam în aceeași zonă, dar mai aproape de centrul orașului, pe strada Ștefan cel Mare, se află o altă bază sportivă aparținând tot clubului „Ceahlăul", în componența căreia intră o sală pentru handbal, volei și baschet (cu 600 locuri în tribune), un teren de handbal în aer liber (care poate primi 1 000 de spectatori), terenuri de tenis și de antrenament. În ultima vreme a început să prindă contur și Complexul Clubului sportiv școlar, situat în vechiul Obor, pe malul drept al Cuejiului, la marginea sud-vestică a cartierului Dărmănești. Deja au fost date în folosință aici mai multe săli de antrenament, terenuri simple, instalații de forță și recuperare, cărora li se vor adăuga în viitor noi obiective ce vor fi puse la dispoziția tinerelor speranțe ale mișcării sportive locale. În ceea ce privește A.S. „Relonul", aceasta beneficiază de baza sportivă de pe strada Cuejiului nr. 34, care va cuprinde în final o sală de sport, terenuri de handbal (cu 1 000 de locuri în tribune), volei, baschet și tenis, o popicărie, săli de șah și tenis de masă, precum și un bazin acoperit.

Constituind centrul unei importante zone turistice a țării, municipiul Piatra Neamț a beneficiat în ultimii ani și de unele

dotări care asigură de pe acum o bază materială capabilă să contribuie la dezvoltarea continuă a acestei activități.

Noul centru al orașului este dominat de profilul impunător al complexului turistic „Ceahlăul” care cuprinde un hotel de categoria lux (cu 248 de locuri), un restaurant cu două saloane și o terasă (ce însumează 1 200 de locuri), o braserie și o cofetărie, două baruri și un salon de frizerie. Pe Bulevardul Republicii, un alt hotel de categoria I (cu 272 locuri), un restaurant cu terasă (unde pot fi servite simultan mai mult de 500 de persoane), un bar de zi, o cramă, o cofetărie și un bazin acoperit alcătuiesc complexul „Central”, a cărui capacitate a fost completată prin amenajarea unei anexe cu 114 locuri de cazare de categoria I și a II-a și un bufet pentru 50 de consumatori.

Prin așezarea și prin întreaga sa desfășurare, municipiul Piatra Neamț stârnește interesul și admirația oricărui vizitator, care întâlnește la tot pasul locuri de evocare istorică, de tihnă și reculegere sau de vie prezență a modernului, ce se succed într-o atmosferă de calm și armonie. Fie că zăbovești în scuarul din Piața Ștefan cel Mare, fie că urmezi șirurile de castani ale străzii cu același nume sau ale Bulevardului Republicii, că străbați aleile așezate geometric între blocurile din cartierele Mărăței, Precista sau Dărmănești, oriunde ți-ai îndrepta pașii, te întâmpină priveliști care te atrag și-ți întăresc dorința de a reveni.

PRINCIPALELE OBIECTIVE DE INTERES TURISTIC

A. Monumente istorice și de arhitectură

Cetatea dacică de la Bitca Doamnei, cel mai vechi monument de pe teritoriul orașului, este situată în partea de sud-vest a acestuia, pe o înălțime izolată, cu pante prăpăstioase, dincolo de cartierul Doamna. Deși nu s-au mai păstrat decât resturi ale vechilor construcții, care astăzi nu mai au proporții monumentale și nu mai sînt accesibile decât arheologic, considerăm, totuși, că este necesar să oferim unele detalii în legătură cu acest obiectiv. În primul rînd, pentru că o „expediție” pe Bitca Doamnei răsplătește pe deplin efortul deplasării, prin frumusețea drumului care străbate pădurea de „Peste Vale”, din dreapta Bistriței, și mai ales prin priveliștea ce se desfășoară de pe înălțime: orașul, lacul de acumulare al hidrocentralei Piatra Neamț și lumea de culmi care se pierde în depărtare. În al doilea rînd, pentru că așezarea de pe Bitca Doamnei constituie o mărturie concludentă cu privire la continuitatea și evoluția vieții sociale în această zonă.

Primele elemente de cultură materială aparțin epocii neolitice (fazei Cucuteni A); peste ele se află un nivel de locuire din epoca bronzului, apoi stratul geto-dacic cărui îi aparține cetatea, pentru a se încheia la suprafață cu vestigiile feudale din secolele XII–XIV. Cel mai consistent și cel mai important nivel de locuire rămîne, însă, cel geto-dacic, identificat pe o suprafață de aproximativ 20 000 mp, pe creasta înălțimii.

Cercetările arheologice au dovedit că într-o primă fază de edificare a acestei cetăți (secolul II î.e.n.) existau puține construcții din piatră, sistemul de apărare fiind alcătuit dintr-o palisadă întărită doar în punctele cele mai expuse.

Ulterior, însă, în secolele I î.e.n. – I e.n., probabil în timpul lui Burebista și Decebal, se ridică în interiorul cetății numeroase construcții din birne, cu temelii de piatră, iar traseul vechii palisade e acoperit cu un zid a cărui grosime depășea 3,5 m. Avînd forma unui patrulater neregulat ce închidea întreaga suprafață construită, zidul avea mai multe turnuri și bastioane și era protejat spre sud – unde se afla intrarea în cetate – de o palisadă întărită cu birne. Deși această latură sudică era cea mai vulnerabilă în fața unui atac, închizînd singura cale de acces spre cetate, ea s-a păstrat în mai bune condiții, permițînd arheologilor o reconstituire veridică a întregului sistem de fortificații de pe Bîlca Doamnei.

Dintre construcțiile descoperite în interiorul zidului de incintă, cele mai importante sînt, fără îndoială, cele două sanctuare alcătuite din aliniamente de tamburi de piatră, pe care se fixau coloanele de lemn cu ofrande aduse zeilor.

Bogăția și importanța acestei cetăți nu sînt relevate doar de amploarea construcțiilor, care prezintă aceleași caracteristici tehnice ca ale celor din Munții Orăștiei. Printre resturile celor două nivele de locuire geto-dacică s-a descoperit un mare număr de arme și unelte, podoabe, vase și diferite obiecte de ceramică, ce trădează nu numai o intensă viață economică, ci și un înalt stadiu de civilizație. Unele podoabe, dar mai ales unele vase pictate – executate, după cît se pare, în atelierele proprii – nu sînt cu nimic mai prejos în comparație cu produsele similare ale marilor centre grecești sau romane.

În actualul stadiu de cunoaștere se poate considera că aici a fost așezarea principală a centrului antic Petrodava. Pe Bîlca Doamnei s-a dezvoltat o puternică și înfloritoare așezare ce a jucat un rol important în această zonă de locuire geto-dacică,

în care au mai fost identificate și alte centre întărite cum sînt cele de pe Cozla și de la Piatra Șoimului. În timpul dramatizelor evenimente din 101-102 și 105-106 e.n., populația din această parte a lumii geto-dacice a participat activ la războaiele de apărare conduse de Decebal. Înfrîngerea acestuia a marcat și sfîrșitul centrului politico-economic de pe Bitca Doamnei, dar nu și al poporului ce va continua să ființeze și să lupte în pofida oricăror vicisitudini. Dovadă că un mileniu mai tîrziu viața va renaște pe Bitca Doamnei, odată cu formarea unei noi așezări, de tip feudal, care în secolul al XII-lea se va dezvolta pe ruinele străvechii cetăți dacice.

Complexul monumental din epoca lui Ștefan cel Mare, alcătuit din Curtea domnească, Biserica Sf. Ion și Turnul-clopotniță, este situat în centrul orașului, pe terasa dintre Piața Libertății și Piața Ștefan cel Mare.

Dacă în cazul bisericii și al turnului data construcției este cunoscută cu certitudine datorită pisaniiilor care s-au păstrat, momentul constituirii Curții domnești nu a fost consemnat documentar și, ca atare, nu poate fi stabilit cu precizie. Logic este să se fi întemeiat mai întîi Curtea domnească și numai ulterior, odată cu extinderea acesteia, să se fi simțit și nevoia ridicării unei biserici, frecventată în primul rînd de slujitorii curții. Această presupunere este confirmată arheologic prin descoperirea a două straturi de mortar diferențiate cronologic, primul constituit, foarte probabil, cu ocazia ridicării construcțiilor Curții domnești, cel de-al doilea prilejuit de edificarea bisericii.

Amintită pentru prima oară într-un document din 20 aprilie 1491, Curtea domnească este, totuși, construită anterior acestei date, deoarece într-un act din 7 mai 1475 hotarul ocolului său apare ca fiind deja stabilit. Iar dacă avem în vedere că unul dintre satele ocolului este dăruit pentru ultima oară la 5 februarie 1468, rezultă că începuturile Curții domnești de la Piatra ar putea fi plasate între anii 1468 și 1475. Raportînd

COMPLEXUL MONUMENTAL DIN VREMEA LUI ȘTEFAN CEL MARE

STATUIA LUI ȘTEFAN CEL MARE

ASPECT DIN CENTRUL ORAȘULUI

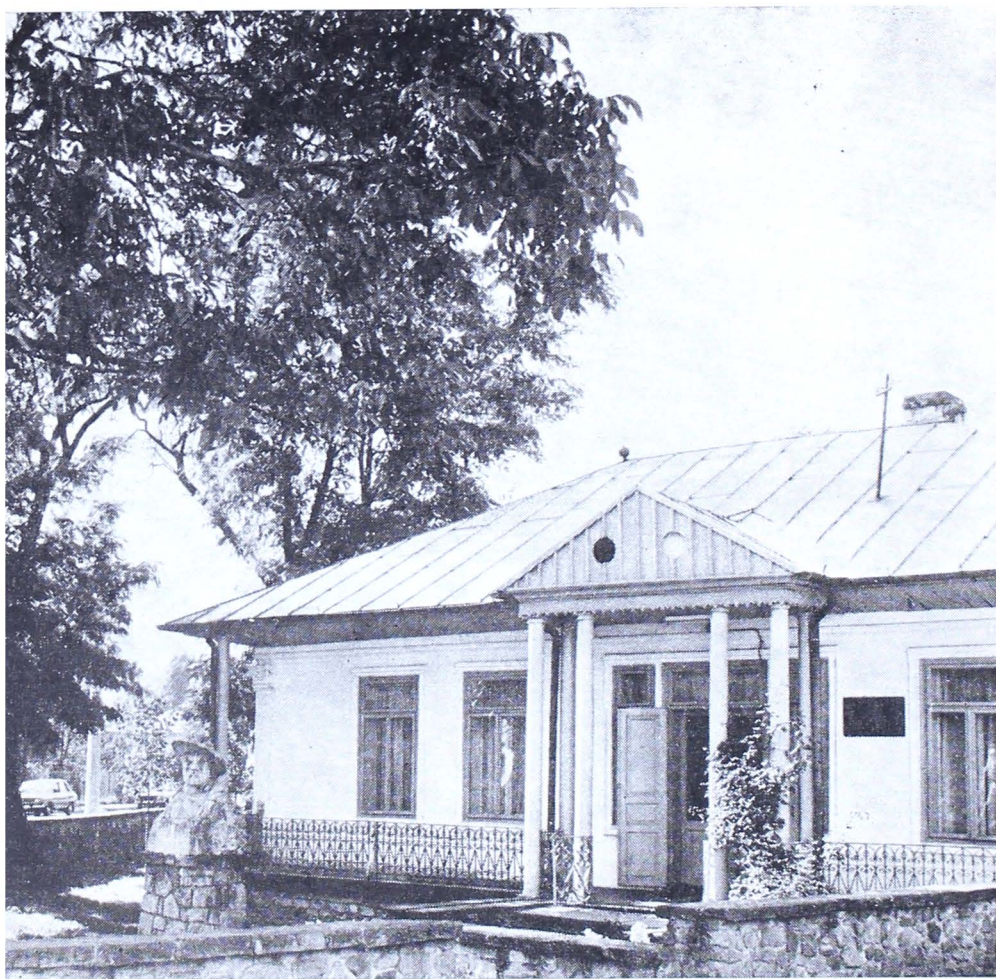

CONSTRUCȚII MODERNE ÎN PIATRA NEAMȚ

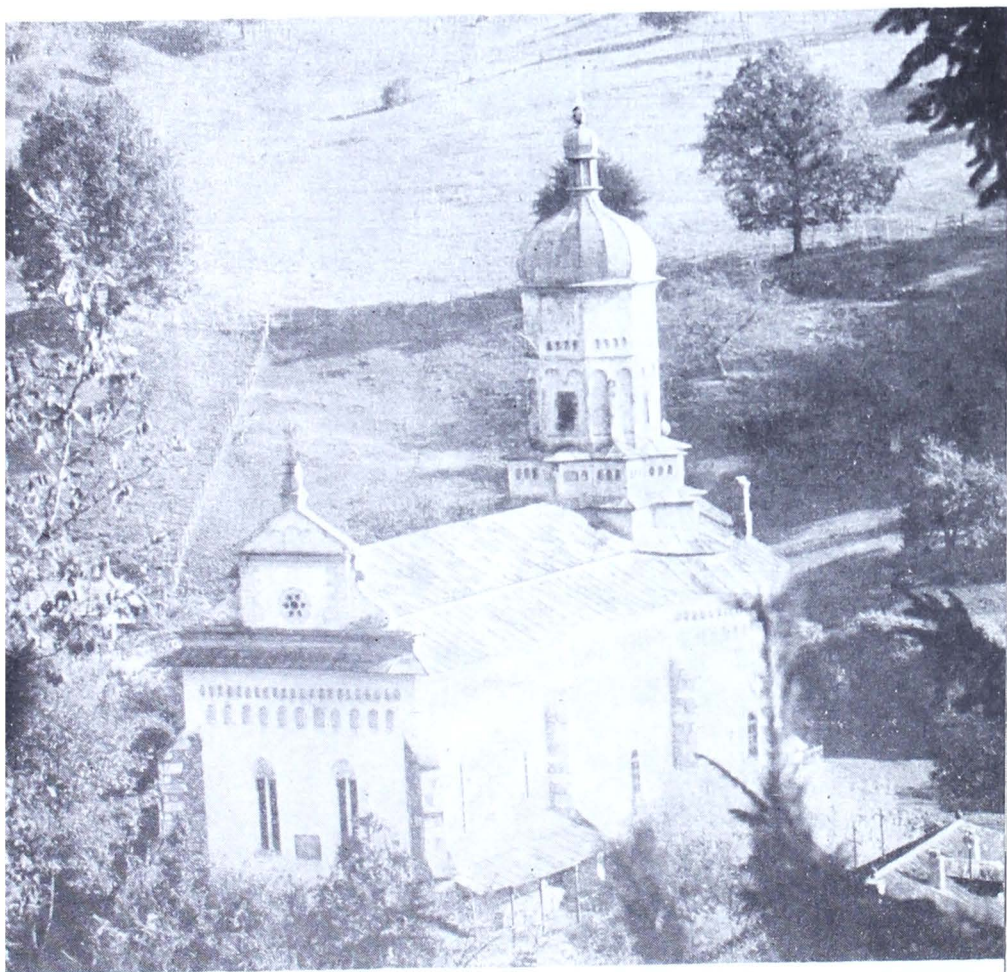

INTERIOR LA BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ

CASA MEMORIALĂ „CALISTRAT HOGAȘ”

MĂNĂSTIREA BISTRIȚA

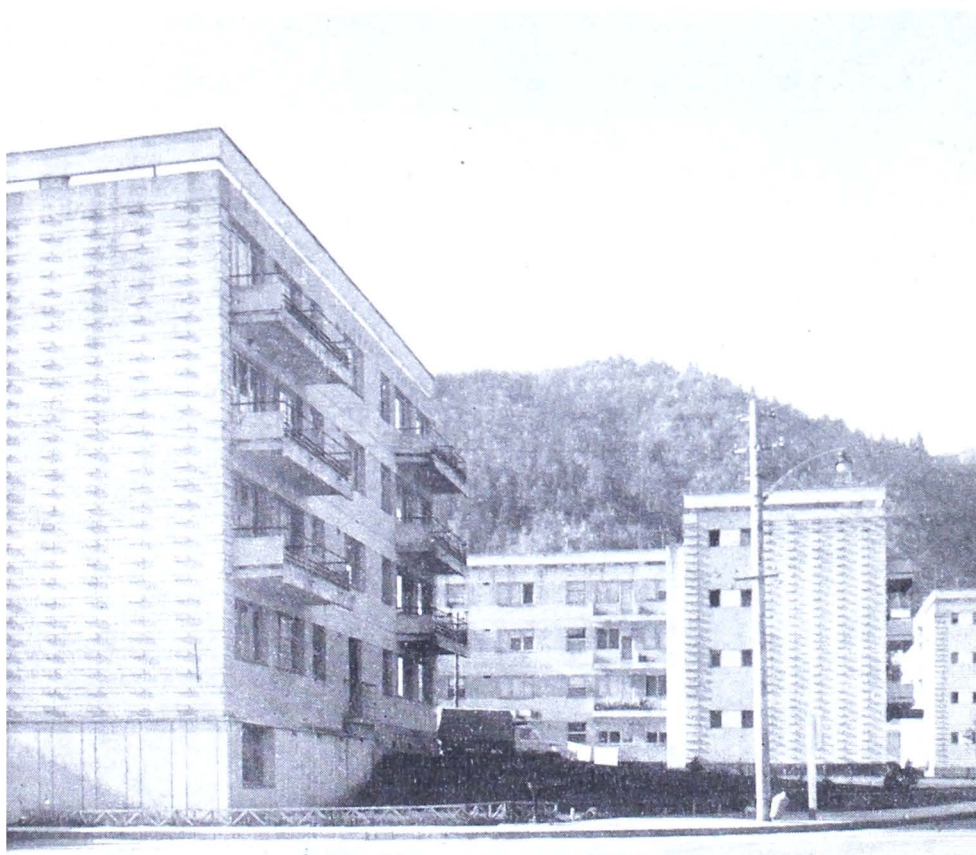

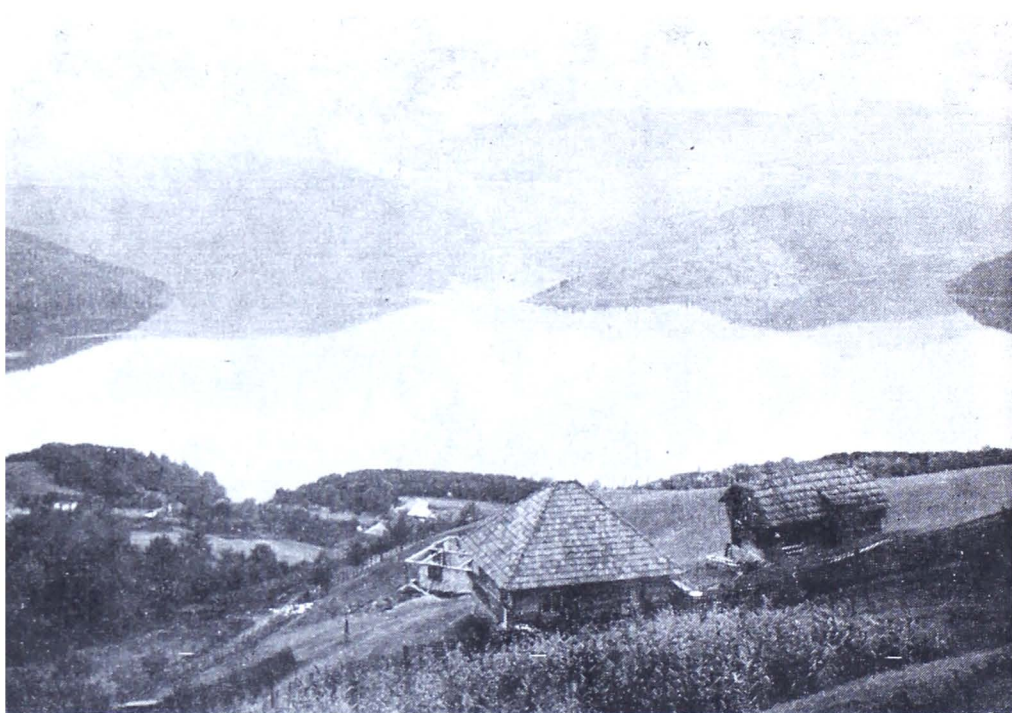

PE VALEA TARCĂULUI

ASPECT DIN CENTRUL ORAȘULUI BICAZ

LACUL IZVORU MUNTELUI (BICAZ)

VIADUCTUL DE LA POIANA TEIULUI

PORT POPULAR DE PE VALEA BICAZULUI

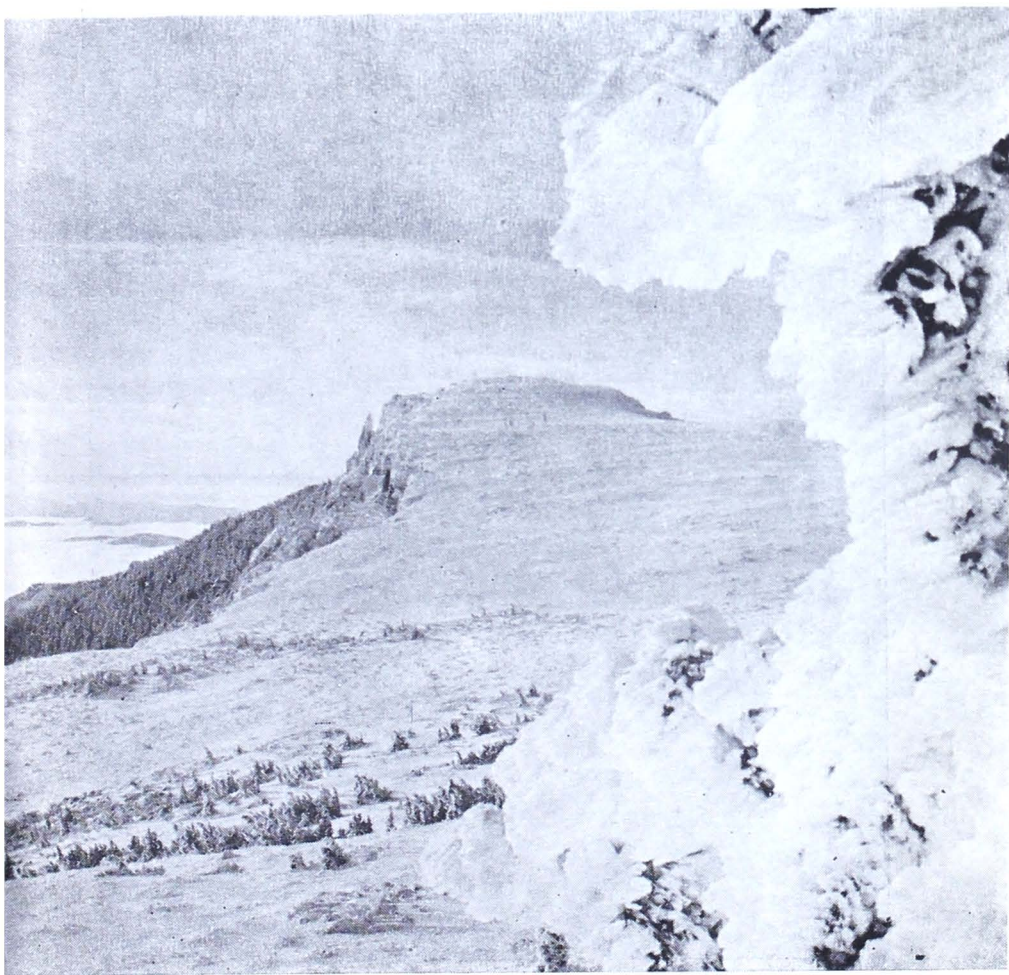
COMPLEXUL TURISTIC DE LA DURĂU

MASIVUL CEHLĂU

IARNA PE CEAHLĂU

CHEILE BICAZULUI

aceste date la rezultatele cercetărilor arheologice întreprinse aici în anii 1954–1955, se poate presupune că în perioada de formare a Curții nu s-au inițiat construcții de o mai mare amploare, acestea realizându-se abia după 1480, când s-au mai vindecat rănila provocate țării de marile campanii otomane din 1475 și 1476.

Și mai dificilă este încercarea de a prezenta modul de alcătuire și caracteristicile constructive ale complexului Curții domnești, deoarece foarte puține elemente ale vechilor edificii au ajuns pînă în zilele noastre. Practic, nu s-au mai putut identifica decît o parte din pivnițele casei domnești, principala construcție a Curții, și fragmente din latura nordică a zidului de incintă. Restul ansamblului de clădiri a dispărut irecuperabil, fiind distrus cu ocazia diferitelor lucrări care de-a lungul veacurilor au afectat această zonă a orașului.

Dar dacă nu au putut oferi elementele necesare unei reconstituiri a întregului complex, cercetările arheologice au contribuit, totuși, la clarificarea unor importante probleme care vizează istoria și caracterul Curții domnești. Deși nu există informații în legătură cu stabilirea unor domni la Piatra pentru o perioadă mai îndelungată, casa voievodală a fost realizată la dimensiuni impresionante și cu aceleași dotări pe care le întîlnim și la celelalte curți domnești din Moldova. Numeroasele fragmente de cahlle ornamentale și de cărămizi smălțuite dovedesc o serioasă preocupare pentru realizarea unor interioare cît mai confortabile și mai atrăgătoare. Pivnițele boltite, arcadele de piatră, ușile și ferestrele încadrate de chenare din blocuri îngrijit cioplite vădese aceeași dorință de a realiza o construcție trainică și, totodată, monumentală. Marea majoritate a materialelor arheologice descoperite aparțin veacului al XVI-lea, trădînd o permanentă și intensă folosire a Curții în această perioadă. Numărul lor scade în nivelele mai noi de locuire, ultimele dintre ele putînd fi atribuite primelor decenii ale secolului al XVII-lea.

Deci și după Ștefan cel Mare, Curtea domnească de la Piatra a continuat să-și exercite funcțiile sale politice, economice și administrative. După cum relatează Ion Neculce în „O samă de cuvinte”, se pare că aici a încercat să se adăpostească Petru Rareș la sfârșitul primei domnii (septembrie 1538), în drumul său spre Transilvania, unde se retrage din calea oștilor lui Soliman Magnificul. Frecvența documentelor cancelariei domnești și bogăția materialelor arheologice dovedesc neîndoiește că veacul al XVI-lea constituie de fapt epoca de maximă folosire și dezvoltare a Curții voievodale de la Piatra, lucru explicabil în contextul social-economic și politic al vremii. Pe toată durata secolului al XVI-lea, domnii țării continuă să se stabilească vremelnice la o curte sau alta, unde judecă pricini și semnează acte ce depășesc, deseori, cadrul strict local. Atît în 1552, cît și în 1570 și 1594, Curtea de la Piatra este menționată documentar, împreună cu ocolul și ureadnicii săi, adăugînd, probabil, noi și impresionante construcții pe platoul de sub Cozla.

În veacul următor, însă, cînd lașii devin capitală statornică și întreaga viață politică a țării se concentrează acolo, rolul celorlalte curți domnești scade vertiginos, prin pierderea succesivă a atributelor lor politico-administrative. Mențiunile documentare sînt tot mai rare și reflectă un ireversibil proces de destrămare a ocoalelor, prin înstrăinarea satelor care le-au alcătuit.

În cazul Curții de la Piatra cunoaștem doar două documente din primele decenii ale secolului al XVII-lea (la 6 ianuarie 1622 și 17 iunie 1632), ambele consacînd alți stăpînitori asupra unor bunuri care aparținuseră Curții și ocolului. Oricum, către mijlocul veacului, pe fondul unei diminuări a vieții economice a tîrgului în folosul orașelor din centrul țării, Curtea de pe cursul mijlociu al Bistriței ajunge să joace un rol cu totul neînsemnat, din moment ce episcopul catolic Bandini nici nu

o mai amintește în descrierea vizitei pe care o face aici în anul 1646.

Deși nu s-au mai păstrat referiri directe din cea de-a doua jumătate a secolului al XVII-lea și din veacul al XVIII-lea, putem totuși presupune că, practic, Curtea domnească de la Piatra a încetat de a mai exista în această perioadă. Este epoca în care slujitorii domnești sînt retrași din vechile tîrguri, acestea rămînînd la discreția stăpînitorilor locali, sleite din punct de vedere economic și incapabile să-și apere drepturile și moșiile dobîndite anterior. Așa se explică și faptul că, la începutul secolului trecut, familia Crupenschi Poloboc obține de la obștea tîrgului Piatra chiar locul Curții domnești, unde-și construiește o locuință de mari proporții. Aceste lucrări au afectat grav rămășițele vechilor construcții, procesul de distrugere fiind accentuat ulterior, prin ridicarea liceului „Petru Rareș” și prin deschiderea actualei străzi Ștefan cel Mare. Dintre monumentalele edificii ale Curții domnești nu se mai păstrează astăzi decît o parte din latura nordică a zidului de incintă, limitînd în această direcție clădirea liceului „Petru Rareș”, resturi ale pivnițelor casei domnești, descoperite în colțul sud-vestic al aceleiași instituții de învățămînt, și unele fragmente din temeliiile altor construcții. În orice caz, atît elementele constructive care se mai păstrează la suprafață, cît și cele descoperite cu prilejul cercetărilor arheologice din 1954–1955 nu mai oferă posibilitatea unei reconstituiri convingătoare a întregului ansamblu care alcătuia Curtea domnească din Piatra, impunîndu-se o permanentă coroborare a dovezilor materiale existente cu datele pe care le oferă alte monumente asemănătoare, din aceeași epocă, dar aflate într-o mai bună stare de conservare.

Celelalte componente ale ansamblului monumental din Piața Libertății au avut mai puțin de suferit în îndelungata lor existență, prezentîndu-se astăzi destul de aproape de forma lor originală.

Biserica Sf. Ion a fost zidită la sfârșitul secolului al XV-lea din porunca și prin grija lui Ștefan cel Mare, după cum rezultă din pisană aflată în stînga intrării (iulie 1497 – noiembrie 1498).

Înrudit tipologic cu ctitoriile voievodale de la Borzești (județul Bacău) și Războieni (județul Neamț), monumentul este caracteristic stilului arhitectural ce se definește în Moldova după 1460, în strînsă legătură cu activitatea constructivă inițiată și susținută de Ștefan cel Mare. El reprezintă o sinteză între tipul cu plan dreptunghiular și bolți semicilindrice și cel cu plan trilobat și turlă pe naos, anticipînd, totodată, unele rezolvări arhitecturale proprii secolului următor, pe care le vom întîlni pe deplin realizate în structurile pline de eleganță ale monumentelor de la Arbore, Dobrovăț și Reuseni.

În interior distingem cu ușurință cele trei părți specifice unor asemenea edificii, deși zidul despărțitor dintre pronaos și naos a fost desființat cu prilejul unor lucrări de dată mai recentă (chenarul de piatră al ușii a fost montat afară, lîngă intrarea principală de pe latura nordică).

Ceea ce frapază de la prima vedere este suplețea sistemului de boltire și existența celor două nișe din pereții naosului, care prefigurează în planul acestui tip de monumente absidele laterale de mai tîrziu. Peste pronaos se înalță două calote sferice, despărțite printr-un arc transversal sprijinit pe pilaștri în consolă. Naosul este împărțit în trei travee separate prin arce dublouri transversale și acoperite fie cu bolți „en berceau”, fie cu o calotă sferică (cea din mijloc). Traveea dinspre răsărit acoperă absida altarului care are obișnuita formă semicirculară și primește lumina printr-o mică fereastră situată pe axul navei. Într-un mod cu totul original este rezolvată susținerea laterală a bolților, care se realizează prin arce longitudinale dispuse succesiv și sprijinite de pilaștri angajați. În general, privit din interior, întregul ansamblu impune prin monumentalitatea, eleganța și echilibrul său, păstrîndu-se peste

veacuri ca o mărturie a geniului constructiv al poporului român.

La exterior, presiunea bolților este dispersată și atenuată de zidurile îngroșate de pe laturile de sud și nord și de cele trei perechi de contraforturi dispuse în dreptul naosului și pro-naosului, cărora li se adaugă un picior de susținere pe axul absidei altarului. Profilul contraforturilor, soclul și benzile orizontale în relief dovedesc o remarcabilă cunoaștere a lucrului în piatră și un simț al simetriei care nu se dezmințe pe întreaga desfășurare a zidurilor monumentului.

Dar ceea ce întărește impresia de suplețe și eleganță este modul în care s-a realizat valorificarea decorativă a exteriorului, toată suprafața murală de la soclu pînă la nivelul bolților fiind divizată în trei mari registre orizontale cu ajutorul unor benzi de cărămidă aparentă și smălțuită. Registrele inferioare atrag atenția prin chenarele de piatră ale ferestrelor și prin monumentalul portal ogival de la intrare. În schimb, partea superioară, de la nivelul de îngroșare a zidurilor laterale pînă sub acoperiș, etalează un bogat repertoriu ornamental, bazat pe o simetrică desfășurare de ocnite, cărămizi și discuri de ceramică smălțuită în diferite nuanțe de galben, verde și cafeniu. Completînd această armonioasă revărsare de spații și culori care înfrumusețează întreaga suprafață, absida altarului prezintă în locul ocnitelor mari o serie de firide alungite, cu picioare de cărămidă smălțuită, sprijinite direct pe soclul de piatră profilată.

În secolul trecut, monumentul a suferit mai multe „reparații” și „îndreptări” care i-au răpit din frumusețea formelor originale și au făcut practic imposibilă recuperarea unor eventuale zugrăveli interioare. Din fericire, lucrările de restaurare din 1937–1938, ca și cele din 1954, desfășurate cu pricepere și cu un lăudabil respect față de spiritul constructiv al epocii, au repus ctitoria de la Piatra Neamț în rîndul celor mai reprezentative monumente pe care le datorăm epocii lui Ștefan cel Mare.

În imediata apropiere, către limita nord-vestică a pieței, se află Turnul-clopotniță, construit – după cum indică pisană de pe zidul răsăritean – tot în timpul lui Ștefan cel Mare, în anul 1499. Asemănător construcțiilor din aceeași epocă de la Botoșani și de la Bistrița (județul Neamț), turnul are pînă la înălțimea de 7 m un plan pătrat care apoi se transformă într-un octogon cu laturile inegale. Zidăria de piatră brută este de aceeași factură ca și a bisericii, fiind întărită pe liniile de îmbinare cu piatră de talie, iar din colțurile bazei pînă la nivelul octogonului superior cu patru contraforturi care subliniază profilul zvelt și elegant al monumentului.

Dacă exceptăm foișorul de pază care a fost adăugat în epoca modernă, interiorul turnului prezintă patru nivele. Partea cu boltă semicilindrică și cu două ferestre mici în pereții de sud și vest are intrare directă, situată pe latura de miazăzi. O scară metalică exterioară (cu o înălțime de 4,5 m) asigură accesul la primul etaj, iar de aici legătura cu celelalte nivele se realizează prin interior. Dintre toate încăperile reține atenția aceea a clopotelor care, prin arcele de susținere și pandantivii de colț ce se mai păstrează încă, trădează o boltire inițială în formă de calotă sferică.

Pînă nu de mult, turnul de sub Cozla, cu cei 19 m ai săi, constituia cea mai înaltă construcție a orașului, dar în ultimii ani, cînd întreaga așezare a crescut pe verticalele noilor edificii, el și-a pierdut acest atribut, rămînînd doar ca termen de comparație în antiteza trecut-prezent și ca mărturie a unei epoci în care lupta pentru independență s-a împletit cu efortul constructiv.

Biserica de lemn din cartierul Văleni, ctitorită, se pare, de Petru Rareș, a fost refăcută cîteva decenii mai tîrziu de Alexandru Lăpușneanu.

Fără a avea măreția complexului datorat lui Ștefan cel Mare, acest monument se înscrie la loc de cinste printre valo-

rile istorice și artistice ale municipiului Piatra Neamț. Meșterii populari care au durat-o, recrutați, fără îndoială, din această zonă sau din alte sate de pe valea Bistriței, au dovedit nu numai pricepere și imaginație, ci și un neîndoielnic simț artistic manifestat în frumusețea întregului ansamblu și în încrustările care-l împodobesc. Executată din birne și scînduri groase de brad, construcția are un plan simplu, în formă de navă, fără abside laterale și cu altar pentagonal. În interior reține atenția în primul rînd rezolvarea originală a bolților care în naos iau forma unui imens semicilindru longitudinal, sprijinit pe trepte ce atenuează presiunea interioară, după modelul arcelor laterale de pe zidurile ctitoriei lui Ștefan cel Mare. Cam pe aceleași principii este realizată și susținerea pronaosului, ale cărui linii de rezistență se îngustează în partea superioară, întregîndu-se apoi în curbura bolții.

Linii delicate ale edificiului sînt discret subliniate de încrustările dense care acoperă chenarele ferestrelor, etalînd un bogat repertoriu de motive geometrice preluate din ornamentica artei populare locale. Deși nu are monumentalitatea porturilor ctitoriei voievodale de sub Cozla, chenarul ușii este evident inspirat de acestea, vechile toruri de piatră fiind simbolic și sugestiv reproduse prin decorul șnurului în relief.

Dar ceea ce singularizează monumentul de la Văleni în contextul tuturor edificiilor similare din această parte a țării este faptul că în locul zugrăvelilor interioare s-au pus, dacă nu în momentul construcției, în deceniile imediat următoare, un mare număr de icoane care acopereau pereții laterali și catapeteasma. Calitățile artistice deosebite, unitatea de stil și proveniența authtonă a acestor lucrări au făcut să se vorbească tot mai insistent de existența la Văleni a unei școli medievale de pictură care a dăinuit timp de aproape două veacuri și care a îmbogățit tezaurul artei feudale din țara noastră cu opere de inestimabilă valoare. Multe dintre acestea s-au pierdut iremediabil ori s-au risipit de-a lungul unei frămîntate

existențe care a cunoscut, printre altele, și distrugătoarele desfășurări militare ce-au însoțit evenimentele anului 1821. Din fericire, unele s-au păstrat pînă în zilele noastre, aflîndu-se la Văratec, la Bistrița, la Agapia, la mănăstirile Neamț sau Secu, iar 30 dintre ele continuă să constituie o neprețuită podoabă a lăcașului de origine.

Pe teritoriul municipiului Piatra Neamț se mai află alte trei monumente ridicate în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, prin grija locuitorilor din satele Dărmănești, Vinători și Sărata, devenite ulterior cartiere ale orașului. Ele nu se disting prin dimensiuni sau prin soluții constructive care să necesite un mare efort financiar, valoarea lor rezultînd tocmai din acele caracteristici ce nu tind spre grandoare și prețiozitate, dar pun în evidență inepuizabilele forme de manifestare ale geniului popular.

Schitul Cozla sau Draga, situat într-o poiană de pe malul drept al Cuejiului, către limita nord-vestică a noului cartier Dărmănești, se remarcă prin abundența ornamentelor sculpturale pe care le întîlnim atît în interior cît și în afară, delimitînd cele mai importante zone din structura construcției. Cele mai reușite sînt încrustările de pe cornișă, de pe lemnăria de sprijin a acoperișului și de pe masivul portal de la intrare, unde regăsim vechiul motiv al balaurilor încolăciți, preluat din ornamentica laică și prezent la Suceava încă din epoca lui Ștefan cel Mare.

Biserica de lemn din cartierul Vinători, construită în 1776 pe locul uneia mai vechi, probabil din secolul al XV-lea, este deținătoarea unei temple cu deosebite calități artistice, care atestă păstrarea în plin veac al XVIII-lea a unor tradiții stilistice și compoziționale ce descind din frescele pline de strălucire ale Voroneșului și Suceviței.

Biserica de lemn din cartierul Sărata, situată în partea de vest a orașului, păstrează o altă piesă de mare valoare artistică.

Este vorba de catapeteasma originală a catedralei voievodale a lui Ștefan cel Mare, adusă aici în 1780, cu ocazia inaugurării acestui edificiu.

Localul Spitalului de psihiatrie (str. Ștefan cel Mare nr. 19), datînd din secolul al XVIII-lea, inițial reședință boierească, a fost donat în 1863 primăriei orașului de către principesa Elena Alexandru Cantacuzin, în vederea organizării primei instituții de asistență medicală din Piatra Neamț.

Casa Paharnicului, clădire cu ziduri masive, situată în spatele blocurilor de pe Bulevardul Chimiei, este singura clădire ce se mai păstrează din vechea piață a orașului. Monumentul a fost construit la începutul secolului al XIX-lea ca depozit de mărfuri și a aparținut lui aga Dimitrie Gheorghiadis-Paharnicul, de unde i se trage și numele. Păstrîndu-se foarte aproape de forma sa originală, edificiul, cu cele trei nivele ale sale – subsol, parter și etaj – este reprezentativ pentru acest gen de construcții care reușesc să îmbine rezistența și funcționalitatea cu aspectul atrăgător.

Casa de lemn Ivașcu (str. Alexandru cel Bun nr. 23) s-a menținut ca o locuință orășenească tipică veacului trecut. Construită din bîrne fasonate peste care s-au aplicat mai multe straturi de tencuială, casa se remarcă prin temelia înaltă de piatră, în mijlocul căreia se deschide intrarea beciului, și prin cerdacul cu arcaturi în acoladă ce se întinde pe toată lungimea fațadei, încheindu-se la sud printr-un pridvor deschis, susținut prin cinci colonete de lemn. Deși nu mai are acoperămîntul original de draniță, casa păstrează în arhitectura ei o nostalgică fărîmă din chipul vechiului oraș, sporind pitorescul acestei zone în care se află și alte clădiri cu o existență de peste un veac.

Casa Neculai Albu (str. Ștefan cel Mare nr. 31) este cunoscută și sub numele de Casa Semaca, fiindcă a aparținut inițial lui C. Semaca, personaj de vază în viața economică a orașului la mijlocul secolului trecut. Construcție de mari dimensiuni, al-

cătuță din două corpuri diferențiate funcțional și arhitectonic, aceasta îmbină noile tendințe ce se definesc în ultimele decenii ale veacului cu elementele tradiționale, specifice locuințelor de lemn, atât de vechi și atât de răspândite în această zonă. Frontonul de la etajul corpului sudic și coloanele ce înfrumusețează fațada părții mediane se completează cu prispă largă, de certă proveniență populară, alcătuind un ansamblu remarcabil prin echilibrul și originalitatea sa.

Casa Hausschild (str. Ștefan cel Mare nr. 62), construită la 1840, era confundată în ultimul timp cu „Hanul de la Valea Viei”, care a existat în această parte a orașului dar a fost demolat încă din 1946. Construită din bîrne pe temelie de piatră, prezintă toate caracteristicile stilului popular local: acoperiș de draniță și sistem de evacuare a fumului prin pod, prelungire sud-vestică a corpului principal sub care se află intrarea beciului, prispă cu stâlpi de susținere pe toată lungimea fațadei.

Casa Elena Cuza (str. Ștefan cel Mare nr. 55) nu are calități arhitecturale deosebite, dar aici și-a petrecut ultimii ani ai vieții Elena Doamna, soția lui Alexandru Ioan Cuza. În această casă a fost vizitată de Nicolae Iorga în 1909, cu numai o lună înainte de moarte.

Liceul „Petru Rareș” este cea mai veche instituție de învățămînt a orașului. Înființat ca gimnaziu în 1869, se va bucura de activitatea unor apreciați profesori, printre care se numără și Calistrat Hogaș, Ion Negre, Mihai Stamatini. Actualul local din imediata apropiere a Complexului monumental din epoca lui Ștefan cel Mare, a fost dat în folosință în 1892 și completat cu noi elemente după primul război mondial.

B. Muzee și colecții muzeale

Despre trecutul acestor meleaguri, despre tradițiile, bogăția și generoasa lor frumusețe nu ne vorbesc astăzi doar amintitele monumente istorice și de arhitectură, cărora li se

adaugă încă multe altele răspândite pe toată întinderea orașului.

Și mai edificatoare este vizitarea instituțiilor și colecțiilor muzeale din municipiu, păstrătoare ale unor inestimabile valori geologice, paleontologice, floristice și faunistice, arheologice, de artă plastică și documentare, cu ajutorul cărora putem cuprinde în timp și-n spațiu tot ceea ce este reprezentativ în viața acestei așezări și a zonei înconjurătoare.

Muzeul de istorie (Bulevardul Chimiei nr. 8) este cunoscut în întreaga țară și chiar peste hotare pentru bogăția și valoarea deosebită a patrimoniului său, pentru modul științific de organizare și mijloacele moderne de expunere, constituind unitatea de bază, coordonatoare, a Complexului muzeal județean ce reunește toate instituțiile de profil din județul Neamț.

La Piatra Neamț, activitatea muzeală se bucură de o veche și bogată tradiție, aici constituindu-se una dintre primele instituții de acest gen din Moldova.

Încă din 1920, din inițiativa unui grup de profesori de la liceul „Petru Rareș”, în frunte cu Mihai Stamatini, a început colecționarea materialelor necesare creării unui „muzeu regional” care să prezinte în egală măsură cadrul natural, istoria și tradițiile cultural-artistice locale. S-a constituit astfel o interesantă colecție muzeală în cadrul liceului, care a funcționat pînă în 1948, răspunzînd în primul rînd unor scopuri didactice, dar și unor nevoi de informare și de educație științifică a cetățenilor orașului. Organizarea unui muzeu public în adevăratul sens al cuvîntului este însă legată de activitatea arheologului Constantin Matasă care timp de mai multe decenii a cercetat numeroasele așezări preistorice din zonă, alcătuiind una dintre cele mai valoroase colecții arheologice din Moldova. Dealtfel, încă din 1934, el pune la dispoziția concetățenilor săi o expoziție permanentă care, chiar dacă se afla într-un spațiu improvizat și nu era organizată pe baze strict

științifice, va stimula interesul pentru cercetarea arheologică și pentru cunoașterea istoriei îndepărtate a acestor locuri.

Odată create aceste premise, a fost posibil ca după 1947 să ia ființă o puternică instituție muzeală ce se va dezvolta neconținut pe baza asigurării unor condiții materiale optime și a îmbogățirii colecțiilor prin achiziții și prin extinderea cercetării științifice.

Expoziția permanentă a Muzeului de istorie abordează toate etapele cu profundă semnificație în istoria acestei zone, începând din epoca veche a pietrei (cu peste 80 000 de ani în urmă) și până în zilele noastre.

Sînt expuse piese reprezentative, multe dintre ele cu valoare de unicat: suportul de vas neolitic, binecunoscut în lumea arheologică sub numele de „Hora de la Frumușica”, vasul cucutenian cu suport și colonete descoperit în așezarea de la Izvoare – Piatra Neamț, complexul ritual de la Ghelăești – Bîrgăuani, tezaurul cu vase de aur din epoca bronzului (de la Rădeni – Păstrăveni), vasul-fructieră cu decor pictat, din cetatea dacică, și armele feudale (secolul al XIII-lea) de la Bitca Doamnei.

Partea cea mai valoroasă a întregului patrimoniu, care dă specificul și personalitatea muzeului, este, fără îndoială, colecția de ceramică neolitică cucuteniană, constituită de-a lungul a mai bine de patru decenii, în urma cercetărilor arheologice desfășurate în așezările de la Frumușica, Podei (Tîrgu Ocna, județul Bacău), Izvoare – Piatra Neamț, Traian – Zănești și Ghelăești – Bîrgăuani. Poate în nici un alt muzeu din țară nu se află laolaltă atîtea minunate creații aparținînd unei culturi care – prin înaltul său stadiu de dezvoltare, prin rafinamentul și simțul artistic ridicat la rangul de cerințe firești ale existenței colectivității – s-a situat, deseori, mai presus de realizările celebrelor culturi egeene sau microasiatice despre care se vorbește întotdeauna cu justificată admirație. Omogenitatea și finețea pastei, pereții subțiri și arderea uniformă, stră-

lucirea de firnis attic a lustrului, formele de o varietate practică inepuizabilă și, mai ales, frumusețea decorului în două sau în trei culori, care se desfășoară dens și unitar pe întreaga suprafață a vaselor, relevă uimitoarele resurse ale unui meșteșug ce tindea, cu aproape cinci milenii în urmă, spre culmile artei. Colecția cucuteniană de la Piatra Neamț este cu atât mai interesantă și mai valoroasă cu cât prezintă aproape exhaustiv întreaga evoluție a acestei culturi, din fazele sale inițiale până în zorii epocii metalelor, nu numai sub aspectul creației artistice (care în epoca respectivă avea un pregnant caracter utilitar și magic), ci și din punct de vedere social-economic, vizînd ocupațiile și uneltele, structura locuințelor și așezărilor, manifestările vieții spirituale.

Reținînd toate aceste atribute ale colecției neolitice nu trebuie să înțelegem că celelalte etape ale dezvoltării istorice în această parte a țării sînt reprezentate prin vestigii de cultură materială mai puțin semnificative din punct de vedere științific sau artistic. Caracteristicile social-economice ale fiecărei epoci se definesc prin prezența unor exponate care, chiar dacă nu sînt întotdeauna atât de spectaculoase, merită același interes și aceeași atenție la care ne obligă calitatea lor comună de mesaj viu al unor lumi de mult dispărute. Este suficient să amintim în această privință obiectele găsite în mormintele cu lespezi de piatră (ciste), caracteristice perioadei de tranziție de la neolitic la prima epocă a metalelor, sau cele din așezarea de la Costișa, nume ce definește pentru lumea științifică o întinsă arie culturală din perioada de înflorire a epocii bronzului.

Însă cele mai importante pentru rezolvarea unor probleme esențiale din istoria patriei – cum ar fi formarea poporului român și continuitatea existenței sale într-un anumit cadru istorico-geografic – rămîn cu certitudine vestigiile civilizației getodacice, aflate în mare număr în colecțiile muzeului din Piatra Neamț. Considerînd necesar să reamintim în acest context că

pe teritoriul municipiului Piatra Neamț și în zona înconjurătoare s-au descoperit mai multe așezări geto-dacice fortificate care au îndreptățit ipoteza creării unei formațiuni politice cu un rol destul de important în desfășurarea războaielor daco-romane, subliniem bogăția și varietatea materialelor arheologice cu ajutorul cărora a fost posibilă reconstituirea unui amplu tablou al vieții economico-sociale, politice și cultural-artistice a populației locale, atât în perioada „clasică” (secolele I î.e.n. – I e.n.) cât și în veacurile următoare.

Alături de cunoscutele așezări de la Bîtca Doamnei, Cozla și Calu (Piatra Șoimului), descoperirile de la Doina – Piatra Neamț, Dochia – Girov și Izvoare confirmă existența unei populații care a locuit neîntrerupt acest teritoriu, pînă la finele secolului al IV-lea e.n., caracterizîndu-se prin elementele de bază ale civilizației geto-dacice sau ale componentei sale carpice. Aceeași filiație geto-dacică este evidentă și în cazul vestigiilor provenite din așezarea de tip Dridu de la Brășăuți (Dumbrava Roșie), verigă importantă în lanțul neîntrerupt de locuire autohtonă, care se definește în formele ei feudale prin descoperirile din secolul al XIII-lea de pe Bîtca Doamnei sau prin cele de la Doina și mănăstirea Bistrița (secolul al XIV-lea), Dărmănești și Curtea domnească (secolele XV – XVI).

Dacă avem în vedere și materialele referitoare la istoria modernă și contemporană a acestor locuri, se poate aprecia că muzeul din Piatra Neamț constituie, prin tot ce oferă vizitatorilor săi, dovada de necontestat a unei permanențe istorice care a cunoscut veacuri de grele încercări, dar care s-a desfășurat cu demnitate și eroism, din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre.

Muzeul de artă, aflat în Piața Libertății nr. 1, a fost constituit în ultimii ani prin transferuri, achiziții și donații de lucrări din creația noastră națională.

Fără a avea pretenția cuprinderii întregului fenomen al artelor plastice pe plan județean sau – cu atât mai puțin – în

context național, acest muzeu este, totuși, departe de a constitui o sumă întâmplătoare și eterogenă de lucrări, incapabile să caracterizeze o personalitate sau un moment din creația noastră plastică. Dimpotrivă, urmărindu-se consecvent o anumită idee tematică, legată de creația unor artiști ce aparțin prin obârșie sau prin activitatea lor județului Neamț, s-a ajuns la constituirea unui fond muzeal valoros, cu o individualitate bine definită.

La ora actuală, Muzeul de artă din Piatra Neamț este în posesia unor lucrări reprezentative, cu ajutorul cărora a putut fi reconstituită expozițional creația lui C. D. Stahi, Lascăr Vorel și Aurel Băeșu, nume de rezonanță în istoria artei plastice din țara noastră.

Născut la Dobreni (comună situată în apropiere de Piatra Neamț), C. D. Stahi (1844–1920) s-a impus în arta românească printr-o rodnică activitate didactică și de creație. Lucrările sale, concepute în spiritul lui Chardin, se remarcă totuși prin originalitate și o constantă predilecție pentru redarea celor mai mici detalii. Dealtfel, acestea sînt și trăsăturile distinctive ale naturilor moarte și portretelor aflate în colecția de la Piatra Neamț.

Lascăr Vorel, născut la Iași în 1879, și-a petrecut copilăria la Piatra Neamț, considerîndu-se toată viața fiul acestui oraș de care l-au legat cele mai frumoase amintiri. Deși a trăit mai mulți ani la München, Lascăr Vorel nu s-a lăsat influențat de curentele academiste de acolo, optînd pentru o creație cu un caracter profund social și o modalitate de exprimare artistică novatoare, în deplină concordanță cu ideile și atitudinea sa. Valorificînd cu discernămint și originalitate cele mai bune rezultate ale experiențelor expresioniste, artistul a creat o lume de personaje prin atitudinea și psihologia cărora demască rădăcinile societății burgheze, egoismul, cinismul și demagogia ce denaturează relațiile dintre oameni. Din acest

punct de vedere, partea cea mai valoroasă a creației sale o constituie guașele grisailles care marchează o deplină maturitate artistică și o netă atitudine de critică socială. Folosind cu pricepere o oarecare libertate a liniilor și contrastul cromatic dintre cenușiu și albul strălucitor, Lascăr Vorel a insuflat guașelor sale un tragism, o dinamică și o putere de convingere inegalate în creația plastică a vremii. „Posedații”, „Cartoforii”, „Oameni de afaceri” sînt lucrări ce definesc personaje de adevărată antologie satirică, în evident contrast cu victimele acestora („Cabină”, „Dansatoarea”), față de care artistul manifestă înțelegere și compasiune. Deținător al celui mai complet și mai valoros fond Lascăr Vorel din țară, Muzeul de artă din Piatra Neamț relevă, totodată, dragostea statornică și nostalgia pe care artistul o încearcă atunci cînd este vorba de meleagurile copilăriei. Uleiurile sale, mai ales cele inspirate din magnificul peisaj al văii Bistriței, au o notă lirică, exprimînd frămîntările unei vieți zbuciumate, încheiată – din nefericire – înainte de a fi ajuns la 40 de ani (moare în 1918).

O viață tot atît de scurtă și de agitată a avut și Aurel Băeșu (1897 – 1928) care și-a petrecut la Piatra Neamț ultimii săi ani, încercînd zadarnic să se sustragă unei boli necruțătoare. Fascinat de opera lui Nicolae Grigorescu, Aurel Băeșu își va croi totuși o cale proprie în pictura românească, impunîndu-se ca un excelent portretist, dar mai ales ca un bun cunoscător al vieții satelor și tîrgurilor noastre, pe care le zugrăvește în cele mai diverse ipostaze. Lucrările existente la Piatra Neamț, între care se disting cîteva peisaje locale și de pe valea Bistriței, sînt edificatoare în ceea ce privește concepția și capacitatea artistică a pictorului, reușind să caracterizeze cele mai importante etape ale creației sale.

Alături de lucrările acestor mari artiști se află și tapiseriile Aureliei Ghiață, care se bucură de un recunoscut prestigiu în arta decorativă contemporană. Creații de evidentă inspirație

folclorică și istorică, aceste tapiserii ridică pe cele mai înalte culmi o fecundă și îndelungată tradiție, justificând pe deplin locul de cinste pe care-l ocupă în cele mai mari colecții ale lumii.

Evident că din patrimoniul Muzeului de artă de la Piatra Neamț nu puteau lipsi creațiile artiștilor plastici care astăzi, prin talentul și activitatea lor, contribuie la continuarea vechilor tradiții în acest domeniu și la îmbogățirea vieții spirituale a județului: Nicolae Milord, Gheorghe Iliescu, Iulia Hălăucescu, Pompiliu Clement, Petre Petrescu, Vasile Jurje, Teodor Moraru, Vasile Doru Ulian, Mircea Ceacîru, Dumitru Bezem, Mihai Agape și alții.

Dacă adăugăm la toate acestea și multe alte lucrări care nu se încadrează fenomenului artistic local, dar care poartă semăturile lui Ion Țuculescu, Nicolae Tonitza, Nicu Enea, Corneliu Baba, Dan Hatmanu, Nicolae Săftoiu sau Vasile Grigore, trebuie să conchidem că în muzeul de la Piatra Neamț se află un remarcabil patrimoniu artistic, în multe privințe reprezentativ pentru spiritualitatea acestui colț de țară și pentru cultura noastră națională.

Muzeul de științe naturale (str. V. I. Lenin nr. 26) este o instituție mai nouă ce provine dintr-o secție organizată în 1960 în cadrul Muzeului de istorie. Îmbogățindu-și neconținut colecțiile, prin valorificarea faunei și florei locale, dar mai ales a depozitelor fosilifere de pe Cozla și Pietricica, muzeul se constituie ca unitate independentă în anul 1965, iar în 1969 este deschis cu actuala expoziție de bază.

Prezentînd cu precădere zona orogenetică a județului din punct de vedere geologic, geografic și biologic, Muzeul de științe naturale din Piatra Neamț este astfel conceput încît să intereseze în egală măsură atît pe specialiști cît și pe cei care doresc să cunoască ceea ce este mai caracteristic și mai atrăgător în natura ținutului de referință. Din această privință,

considerăm că este un mare merit al organizatorilor faptul de a fi realizat o expoziție permanentă care să răspundă cerințelor și nevoilor de cunoaștere ale celor mai diferite categorii de vizitatori, prin îmbinarea judicioasă a unor criterii științifice, didactice și estetice. Ea oferă numeroase date cu privire la evoluția lumii vegetale și animale, la transformările geologice și paleogeografice care au avut loc pe teritoriul județului Neamț din paleozoic pînă în cuaternar, la formele de relief din regiune și la consecințele transformatoare ale acțiunii omului și factorilor exogeni.

O sală specială este consacrată erei neozoice; aici se află o parte din colecția de fosile a muzeului, colecție de excepțională valoare științifică, alcătuită din aproximativ 1 500 de piese, despre care s-a scris în termeni elogioși în cele mai prestigioase publicații paleontologice.

Extrem de valoroase sînt exemplarele de pești fosili de vîrstă oligocenă, care impresionează prin mărimea, condițiile bune de conservare sau prin raritatea lor. Printre acestea se află 29 de specii care nu mai apar în nici o altă colecție din lume și care au stîrnit, în mod firesc, un mare interes în lumea științifică. Ele îmbogățesc substanțial cunoștințele existente cu privire la această epocă geologică și oferă noi elemente în reconstituirea evoluției biologice care s-a desfășurat pe planeta noastră, în strînsă legătură cu modificările succesive ale mediului înconjurător.

Caracterizarea unor biotopuri specifice, a florei și faunei acestei zone sau a legăturilor care guvernează interacțiunea dintre organismele vii și cadrul natural, dintre materia organică și cea anorganică, se realizează cu ajutorul a opt diorame, pe cît de interesante pe atît de sugestive. Reținem dintre acestea pe cele care prezintă peștera de la Toșorog, Cheile Șugăului și Masivul Ceahlău, elemente cu totul particulare și de mare atractivitate turistică în natura județului Neamț.

În legătură cu aceste diorame, demn de subliniat este și faptul că, în structura lor, s-au folosit mai ales elemente originale faunistice și floristice, acestea din urmă fiind naturalizate după metode proprii, care asigură o îndelungată conservare și o „reproducere” fără greș a formelor de vegetație existente în natură.

Conținutul științific și didactic al acestui muzeu este substanțial îmbogățit cu multe alte aspecte din viața unor dăunători sau a unor insecte și animale folositoare omului, cu explicarea unor cazuri de dimorfism sexual și de migrație anuală ce se manifestă în forme de-a dreptul spectaculoase în avifauna locală. Un loc deosebit îl ocupă monumentele naturii existente în județul Neamț, rezervațiile, parcurile dendrologice, principalele zone și obiective turistice, asigurându-se astfel o largă informare a vizitatorului.

Casa memorială „Calistrat Hogaș” este situată în zona centrală a orașului, pe strada care poartă numele scriitorului. Construcție modestă, cu patru încăperi, casa prezintă numeroase elemente specifice arhitecturii populare, învederând predilecția lui Hogaș pentru simplitate și trăinicie. Ea a rămas moștenire Sidoniei Hogaș, fiică a scriitorului, care a donat-o municipalității, făcând astfel posibilă organizarea și deschiderea expoziției muzeale în anul 1969.

Calistrat Hogaș (1848 – 1917) a venit la Piatra Neamț în 1869, ca director al gimnaziului ce se constituise în același an. Prin activitatea sa didactică și literară, dar mai ales prin dragostea statornică pe care a manifestat-o față de acest ținut și de locuitorii săi, Calistrat Hogaș s-a impus la loc de cinste în spiritualitatea locală, lăsând o amintire ce se păstrează încă vie după mai bine de șase decenii de la moarte. Fără a lăsa posterității o operă de mare întindere, Calistrat Hogaș rămîne totuși cel mai îndrăgit autor din literatura românească de călătorii, verva și savoarea stilului său

încîntînd tot atît de mult cititorul veacului trecut ca şi pe cel de astăzi. Şi cum paşii l-au purtat adesea „Pe drumuri de munte“, şi mai ales „În munţii Neamţului“, se poate spune că frumuseţile acestui ţinut au intrat pentru prima oară în circuitul cunoaşterii naţionale tocmai prin scrierile lui Calistrat Hogaş.

Prin tot ceea ce oferă, casa memorială permite vizitatorului o deplină cunoaştere a preocupărilor literare şi pedagogice ale lui Calistrat Hogaş, dar şi o mai adîncă înţelegere a personalităţii sale. Sobrietatea mobilierului şi a interioarelor ne dezvăluie un om modest, iar cărţile care s-au păstrat trădează un bun cunoscător al literaturii antice şi universale în general, căruia nu-i scăpa, totodată, nici o apariţie notabilă din cîmpul creaţiei artistice româneşti. Dealtfel, cultura lui Calistrat Hogaş, ce se întrevede în întreaga sa operă, l-a îndreptăţit pe Tudor Vianu să considere că acesta „...este un Creangă trecut prin cultură, un clasicist, un academizant“.

Printre obiectele personale, pelerina şi pălăria cu borurile largi, pistolul, traista jărănească, amnarul şi cremenea sau încălţărilor grele evocă dese peregrinări ale scriitorului, făcute singur sau în tovărăşia Pisicuţei – cal cu pas molcom, potrivit stăpînului, care nu se grăbea niciodată – pe înălţimile din jurul ţîngului ori mai departe, urmînd potecile umbroase ale munţilor ce străjuiesc valea Bistriţei. În sfîrşit, unele manuscrise relevă aspecte inedite din preocupările literare ale lui Calistrat Hogaş. Este vorba de încercările sale poetice, pe care le realiza spontan, înscriindu-le pe un colţ de carte, pe o bucată de hîrtie smulsă cine ştie de unde sau chiar pe o frunză uscată, atunci cînd alte mijloace nu existau. Acestora li se adaugă şi cîteva scenete care, deşi au mai mult o valoare didactică, pun în evidenţă calităţile specifice stilului şi scrierilor lui Calistrat Hogaş: vioiciune, acurateţe, ironie fină şi dese trimiteri la autorii antici.

C. Alte obiective

Teatrul Tineretului (Piața Ștefan cel Mare nr. 1) ocupă un loc deosebit între instituțiile de cultură din municipiul Piatra Neamț, aducând o importantă contribuție la educația cetățenilor și la dezvoltarea orizontului lor de cunoaștere.

Constituit în anul 1958 ca secție a Teatrului de stat din Bacău, *Teatrul Tineretului* funcționează din 1961 ca instituție de sine stătătoare, impunându-se de-a lungul anilor ca una dintre cele mai bune trupe, unde s-au afirmat actori de frunte ai vieții noastre scenice.

Aprecierea de care se bucură *Teatrul Tineretului* rezultă în primul rînd din opțiunile sale repertoriale și din preocuparea permanentă de a pune în scenă spectacole interesante, moderne, caracterizate printr-o înaltă profesionalitate interpretativă, regizorală și scenografică. De fiecare dată, aceste realizări scenice găsesc și forme adecvate de dezbatere dramatică, unele dintre ele fiind foarte apreciate de spectatori și de critica de specialitate, așa cum au fost: „Nu sînt turnul Eiffel” de Ecaterina Oproiu, „Omul cel bun din Siciuan” de Bertolt Brecht, „Harap Alb”, dramatizare de Zoe Anghel Stanca după Ion Creangă, „Matca” de Marin Sorescu, „Tinerețe fără bătrînețe” de Eduard Covali și, mai recent, „Nevestele vesele din Windsor” de William Shakespeare.

Biblioteca județeană (Bulevardul Republicii nr. 15) dispune de un fond remarcabil ce depășește 150 000 de volume din cele mai diverse domenii. Localul modern, dat în folosință în anul 1972, asigură condiții optime pentru funcționarea secțiilor de maturi și copii, a sălilor de lectură și a unui cabinet de educație estetică profilat pe muzică și artă plastică. La cererea cititorilor, serviciul de specialitate al bibliotecii întocmește bibliografii pentru teme care-i interesează și înlesnește procurarea unor lucrări de o mai restrînsă circulație, prin schim-

burile organizate cu marile biblioteci din principalele centre universitare ale țării.

Tot în cadrul Bibliotecii județene se află și cele aproape 20 000 de volume donate de cunoscutul cărturar G. T. Kirileanu (1872–1960) care și-a consacrat o bună parte din viață studierii și publicării operei lui Ion Creangă. Este vorba de un fond documentar de o deosebită valoare, în alcătuirea căruia intră publicații de la sfârșitul secolului trecut și din primele decenii ale veacului nostru, extrase și adnotări din presa vremii, cărți rare, dintre care amintim: „Carte de învățătură” (tipărită la Iași în 1643), „Divanul sau gilceava înțeleptului cu lumea” (ediția din 1768) și „Istoria creșterii și descreșterii Imperiului otoman” (tipărită la Paris în 1743), ultimele două fiind opere ale lui Dimitrie Cantemir.

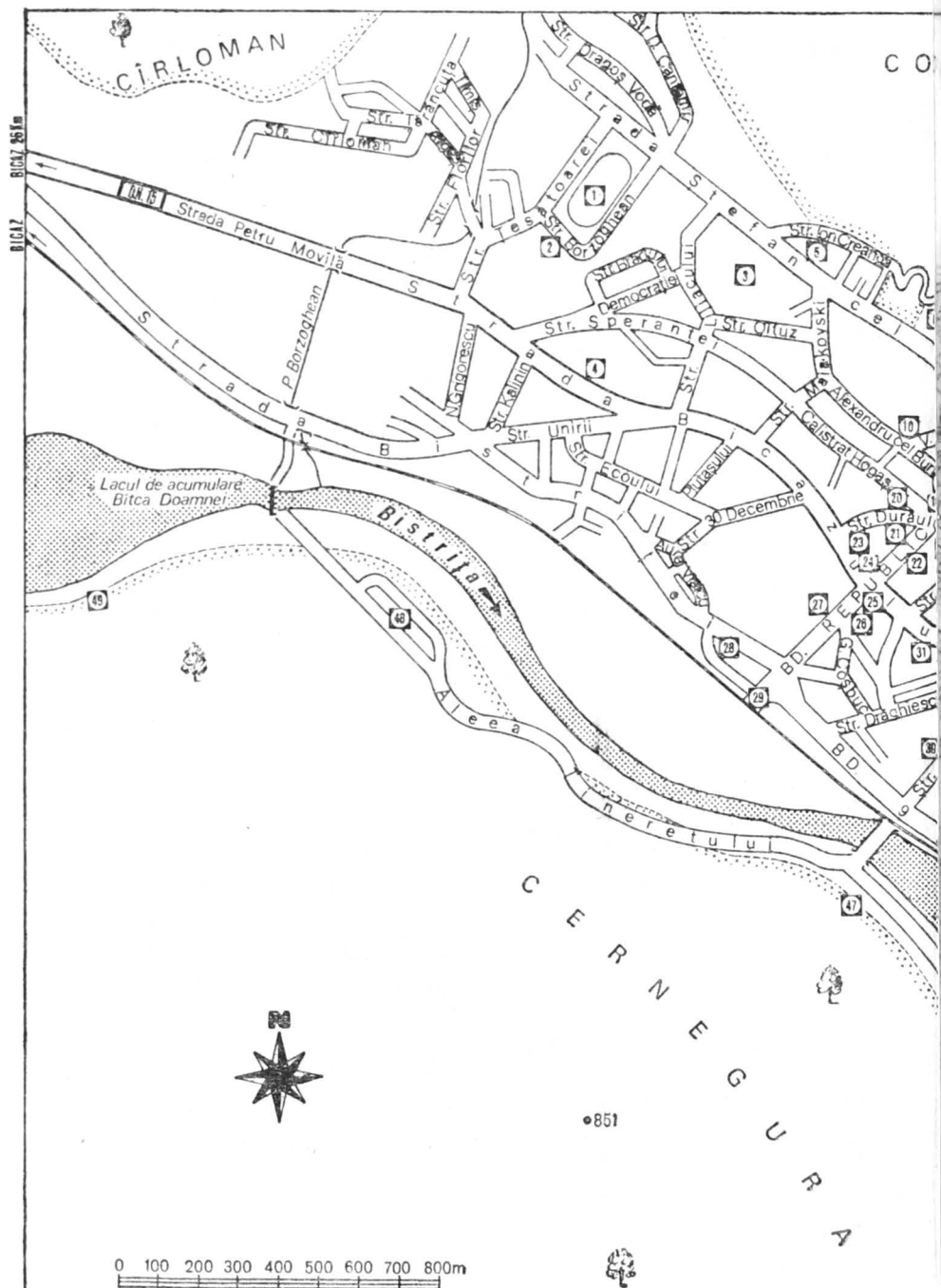
Casa de cultură (Bulevardul Republicii nr. 15) dispune de o sală de spectacole cu aproape 700 locuri, sală de conferințe, cercuri tehnico-aplicative și de cultură generală, o bibliotecă și un cabinet de documentare tehnică ce oferă largi posibilități de informare, îndeosebi în domeniul industriei chimice, energetice, forestiere și a prelucrării lemnului, materialelor de construcții și metalurgice.

Clubul tineretului (str. Alecu Russo nr. 1) asigură un interesant program cultural-educativ și de divertisment, valorificând o bogată bază materială ce cuprinde: sală de dans și de festivități, bibliotecă și cabinet de documentare, discotecă, jocuri distractive, teren de tenis.

Parcul Cozla, amenajat în terase succesive pe versantul sudic al muntelui cu același nume, este accesibil de pe strada Ștefan cel Mare. Aici se află un interesant punct zoologic (ce reunește specii reprezentative din fauna locală) și două dintre cele mai solicitate unități de alimentație publică: „Colibele haiducilor” și „Cercul gospodinelor”. Din mai multe puncte ale parcului, situate la altitudini diferite, se deschid minunate priveliști ce cuprind o bună parte din cartierele orașului și din înălțimile de

OBIECTIVE TURISTICE ÎN PIATRA NEAMȚ

1. Stadionul municipal „Ceahlăul”
2. Miliția municipiului
3. Sala sporturilor și Complexul sportiv „Ceahlăul”
4. Complexul comercial din cartierul Precista
5. Casa pionierilor
6. Parcul Cozla și restaurantul „Colibele haiducilor”
7. Terasa „Cercul gospodinelor”
8. Consiliul popular al municipiului
9. Sucursala județeană a Băncii Naționale a R.S.R.
10. Oficiul P.T.T.R.
11. Muzeul de artă și Muzeul de etnografie
12. Complexul monumental din epoca lui Ștefan cel Mare
13. Teatrul Tineretului și Agenția teatrală
14. Hotelul „Ceahlăul”
15. Oficiul telefonic
16. Anticariatul
17. Restaurantul lacto-vegetarian
18. Agențiile C.E.C., C.F.R. și I.T.A.
19. Restaurantul cu autoservire
20. Muzeul memorial „Calistrat Hogaș”
21. Filiala județeană A.C.R.
22. Filiala județeană a Asociației vânătorilor și pescarilor sportivi
23. Farmacia nr. 13
24. Librăria nr. 3
25. Casa de cultură a sindicatelor
26. Biblioteca județeană și fondul documentar „G. T. Kirileanu”
27. Hotelul „Central” și Oficiul județean de turism
28. Autogara
29. Stația C.F.R.
30. Clubul tineretului

ȚIRGU NEAMȚ 45km

PIATRA NEAMȚ

ROMÂNIA

PIETRICICA

•528

BACĂU

BACĂU 64km

31. Galeria „Arta” și magazinul Fondului Plastic
32. Consiliul popular municipal
33. Farmacia nr. 14
34. Cinematograful „Pietricica” și Complexul comercial „Modern”
35. Spitalul județean și poli-clinica pentru adulți
36. Stația de taximetre – Piața Mihail Kogălniceanu
37. Librăria „Ion Creangă”
38. Cinematograful „Panoramă”
39. Farmacia nr. 17
40. Librăria „Calistrat Hogaș”
41. Stația de taximetre – Piața Ștefan cel Mare
42. Complexul comercial „Unic”
43. Stația autoservice și stația PECO
44. Muzeul de științe naturale
45. Complexul comercial „Orion” (cartierul Dărmănești)
46. Complexul comercial din cartierul Mărăței
47. Restaurantul „Căprioara”
48. Ștrandul și complexul de agrement „Peste Vale”
49. Baza nautică Bîtea Doamnei

pe valea Bistriței, pînă în depărtările străjuite de silueta unică a Ceahlăului. Și tot de aici pornesc cele mai atrăgătoare trasee de pe Cozla, care ne poartă pe firul potecilor umbroase, pe sub boltă de cetini, spre Dărmănești, spre Cîrlomanul sau spre ciudata creație a naturii pe care localnicii o numesc „La trei căldări”. Aici, în peretele de piatră, se află trei sco-bituri rotunde a căror origine este diferit explicată de specialiști: unii consideră că ne aflăm în fața unui fenomen carstic, alții le atribuie o natură periglaciară, în timp ce alți cercetători le califică drept marmite eoliene formate prin acțiunea îndelungată a vînturilor.

Complexul de agrement „Peste Vale”, situat pe dreapta Bistriței, la poalele muntelui Cernegura, se desfășoară pe o distanță de cîțiva kilometri, de la restaurantul „Căprioara” pînă la Bîtea Doamnei, punînd în valoare un cadru natural deosebit de pitoresc. În această parte a orașului s-au amenajat mai multe terenuri de sport, un ștrand și un bazin pentru copii, o terasă cu 150 locuri, un camping în ale cărui căsuțe pot fi cazate 70 de persoane și o bază nautică pe malul lacului de acumulare al hidrocentralei Piatra Neamț. Toate acestea reprezintă însă doar un început, avîndu-se în vedere amplasarea unor noi obiective care vor transforma întreaga zonă într-o bază turistică modernă, cu posibilități de folosire pe întreaga durată a anului.

Pornind de aici, se pot face scurte excursii pe valea pîrîului Doamna, în alte puncte de pe masivul Cernegura sau de pe înălțimea Bîtea Doamnei, unde ne întîmpină alte secvențe din peisajul mirific al văii Bistriței.

Statuia lui Mihail Kogălniceanu, din piața cu același nume, operă a sculptorului C. W. Hegel, *basorelieful cu portretele lui Calistrat Hogaș, Ion Negre și Mihai Stamat*, din fața liceului „Petru Rareș”, realizat de M. Onofrei în 1924, și *statuia lui Ștefan cel Mare* (autor Oscar Han), din preajma Complexului monu-

mental din secolul al XV-lea, sint lucrări interesante de artă monumentală, care s-au integrat de-a lungul anilor în peisajul acestui oraş.

Încheind această succintă trecere în revistă a principalelor obiective turistice din municipiul Piatra Neamţ, trebuie să amintim că în cimitirul „Eternitatea” (de pe terasa Borzogheanu) se află mormintele lui Calistrat Hogaş, Lascăr Vorel, Aurel Băeşu şi G.T. Kirileanu, iar în Cimitirul eroilor, din aceeaşi zonă, cel al generalului M. Dăscălescu, unul dintre comandanţii armatei române, care s-a remarcat în timpul războiului antihitlerist.

ADRESE UTILE

- **Oficiul județean de turism** (tel. 1 45 30) și **hotelul „Central”** (cu restaurant, bar de zi, cofetărie, bufet expres, cramă, tel. 1 64 12) – Bulevardul Republicii nr. 26
- **Filiala A.C.R.** – Bulevardul Republicii nr. 8, tel. 1 23 45
- **Agencia de voiaj C.F.R.** (tel. 1 10 34), **Agencia I.T.A.** (tel. 1 10 34) și **Casa de Economii și Consemnațiuni** (tel. 1 52 01) – Piața Libertății nr. 10
- **Agencia TAROM** – Bulevardul Dacia nr. 6, tel. 1 42 68
- **Stația C.F.R.** – Bulevardul Republicii nr. 50, tel. 1 10 00
- **Autogara** – Str. Bistriței nr. 1, tel. 1 13 31
- **Banca Națională a R.S.R.** (Sucursala județeană) – Str. Ștefan cel Mare nr. 3, tel. 1 19 13
- **Oficiul poștal** – Str. Alexandru cel Bun nr. 21, tel. 1 60 20
- **Oficiul telefonic** – Bulevardul Republicii nr. 2, tel. 1 14 08
- **Hotel „Ceahlăul”** (cu restaurant, bar de zi, braserie, cofetărie, bufet expres, florărie, unitate pentru desfacerea produselor de artizanat, salon de coafură și frizerie) – Piața Ștefan cel Mare nr. 1, tel. 1 99 90
- **Restaurantul „Căprioara”** – Aleea Tineretului nr. 1, tel. 1 85 91
- **Restaurantul „Colibele haiducilor”** (tel. 1 39 09) și **terasa „Cercul gospodinelor”** (tel. 1 80 87) – Str. Ștefan cel Mare (Parcul Cozla)
- **Restaurantul lacto-vegetarian** – Piața Ștefan cel Mare nr. 18, tel. 1 34 06

- **Restaurantul cu autoservire** – Bulevardul Republicii nr. 3, tel. 1 56 07
- **Muzeul județean de istorie și Oficiul județean al patrimoniului cultural național** – Bulevardul Chimiei nr. 8, tel. 1 59 24
- **Complexul monumental din epoca lui Ștefan cel Mare** – Piața Libertății nr. 3
- **Muzeul de artă și Muzeul de etnografie** – Piața Libertății nr. 1, tel. 1 68 08
- **Muzeul de științe naturale** – Str. V. I. Lenin nr. 26, tel. 1 16 22
- **Muzeul memorial „Calistrat Hogaș”** – Str. Calistrat Hogaș nr. 1, tel. 1 59 77
- **Galeriile „Arta” și Magazinul Fondului Plastic** – Str. Bicazului, tel. 1 19 28
- **Biblioteca județeană și fondul documentar „G. T. Kirileanu”** – Bulevardul Republicii nr. 15, tel. 1 15 24
- **Teatrul Tineretului și Agenția teatrală** – Piața Ștefan cel Mare nr. 3, tel. 1 14 72 și 1 10 36
- **Casa de cultură a sindicatelor** – Bulevardul Republicii nr. 13, tel. 1 52 78
- **Clubul tineretului** – Str. Alecu Russo nr. 1, tel. 1 36 29
- **Casa pionierilor** – Str. Ștefan cel Mare nr. 44, tel. 1 43 51
- **Cinematograful „Panoramic”** – Piața Ștefan cel Mare nr. 9, tel. 1 22 47
- **Cinematograful „Pietricica”** – Piața Mihail Kogălniceanu nr. 4, tel. 1 24 04
- **Stadionul „Ceahlăul”** – Str. Țesătoarei nr. 18, tel. 1 27 02
- **Sala sporturilor și complexul sportiv „Ceahlăul”** – Str. Ștefan cel Mare nr. 58, tel. 1 47 39
- **Ștrandul și complexul de agrement „Peste Vale”** – Aleea Tineretului nr. 17
- **Baza nautică Bîtea Doamnei** – Aleea Tineretului nr. 23

- Filiala județeană a Asociației vânătorilor și pescarilor sportivi
- Bulevardul Republicii nr. 5, tel. 1 18 76
- Complexul comercial „Unic” - Piața Ștefan cel Mare nr. 7,
tel. 1 79 92
- Complexul comercial „Modern” - Piața Mihail Kogălniceanu
nr. 2, tel. 1 95 36
- Complexul comercial „Orion” - Str. V. I. Lenin nr. 41, tel.
1 15 39
- Complexul comercial din cartierul Mărăței - Str. Victoriei
nr. 82, tel. 1 41 92
- Complexul comercial din cartierul Precista - Str. Bicăzului
nr. 86, tel. 1 56 67
- Librăria „Calistrat Hogaș” - Bulevardul Chimiei nr. 1,
tel. 1 13 08
- Librăria „Ion Creangă” - Piața Mihail Kogălniceanu nr. 2,
tel. 1 13 70
- Librăria nr. 3 - Str. Bicăzului nr. 14, tel. 1 13 09
- Anticariatul - Bulevardul Republicii nr. 6
- Farmacia nr. 13 - Str. Bicăzului nr. 14, tel. 1 12 34
- Farmacia nr. 14 - Piața Mihail Kogălniceanu nr. 2, tel. 1 12 35
- Farmacia nr. 17 - Piața Ștefan cel Mare nr. 9, tel. 1 26 66
- Spitalul județean și policlinica - Str. Victoriei nr. 1, tel. 1 94 40
și 1 93 80
- Stația PECO și Autoservice - Str. Făgetului nr. 1, tel. 1 25 80
- Stația de taximetre - Piața Mihail Kogălniceanu, tel. 1 13 91
- Stația de taximetre - Piața Ștefan cel Mare, tel. 1 13 90
- Consiliul popular al municipiului - Str. Ștefan cel Mare nr. 8,
tel. 1 33 74
- Miliția municipiului - Str. Țesătoarei nr. 16, tel. 1 11 13

EXCURSII ÎN ÎMPREJURIMI

Situat într-o zonă pe cît de pitorească pe atît de accesibilă, municipiul Piatra Neamț oferă multiple posibilități atît vizitatorilor care preferă drumeția, cît și celor care folosesc mijloace auto.

Un mare număr de obiective turistice, dintre cele mai diverse, sînt dispuse spre toate punctele cardinale, depărtîndu-se pînă dincolo de hotarele județului și făcînd legătura cu alte zone tot atît de generoase și de interesante, cum sînt cele din județele Suceava, Iași, Bacău sau Harghita.

Excursii scurte de cîteva ore sau de o zi pot fi făcute pe Cozla și Pietricica, pe Cernegura, Cîrloman și pe celelalte înălțimi din jurul orașului, care dispun de trasee doar în parte amenajate, dar care sînt accesibile în orice anotimp. Pe lîngă faptul că au numeroase poieni, izvoare și pîraie – excelente locuri de popas –, toate aceste înălțimi oferă o largă cuprindere a panoramei orașului.

La exteriorul centurii muntoase care limitează punctul de confluență al Cuejdiului cu Bistrița, o densă rețea de văi înguste, încrustate în masa pădurilor de foioase, definește o altă zonă de agrement spre care se îndreaptă multe preferințe pentru petrecerea sfîrșitului de săptămîină. Pe valea Oanțului, spre Pîngărați și Pîngărăcior, la Vaduri, Vișoara și Gîrcina, la Dumbrava Roșie și la Piatra Șoimului, natura se dovedește deosebit de generoasă nu numai peisagistic, acestea fiind locu-

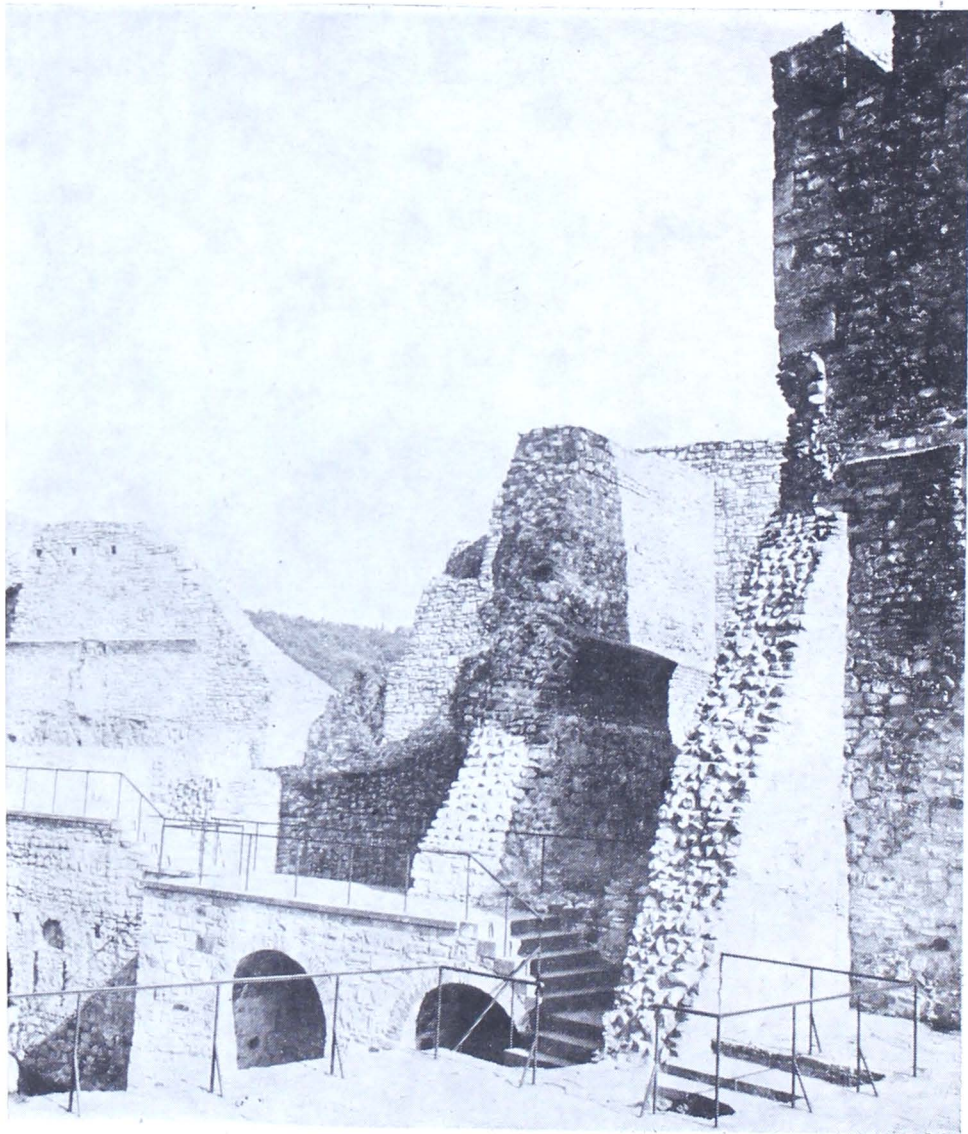
STAȚIUNEA BĂLȚĂTEȘTI

MĂNĂSTIREA AGAPIA

CASA MEMORIALĂ „ION CREANGĂ” DE LA HUMULEȘTI — TÎRGU NEAMȚ

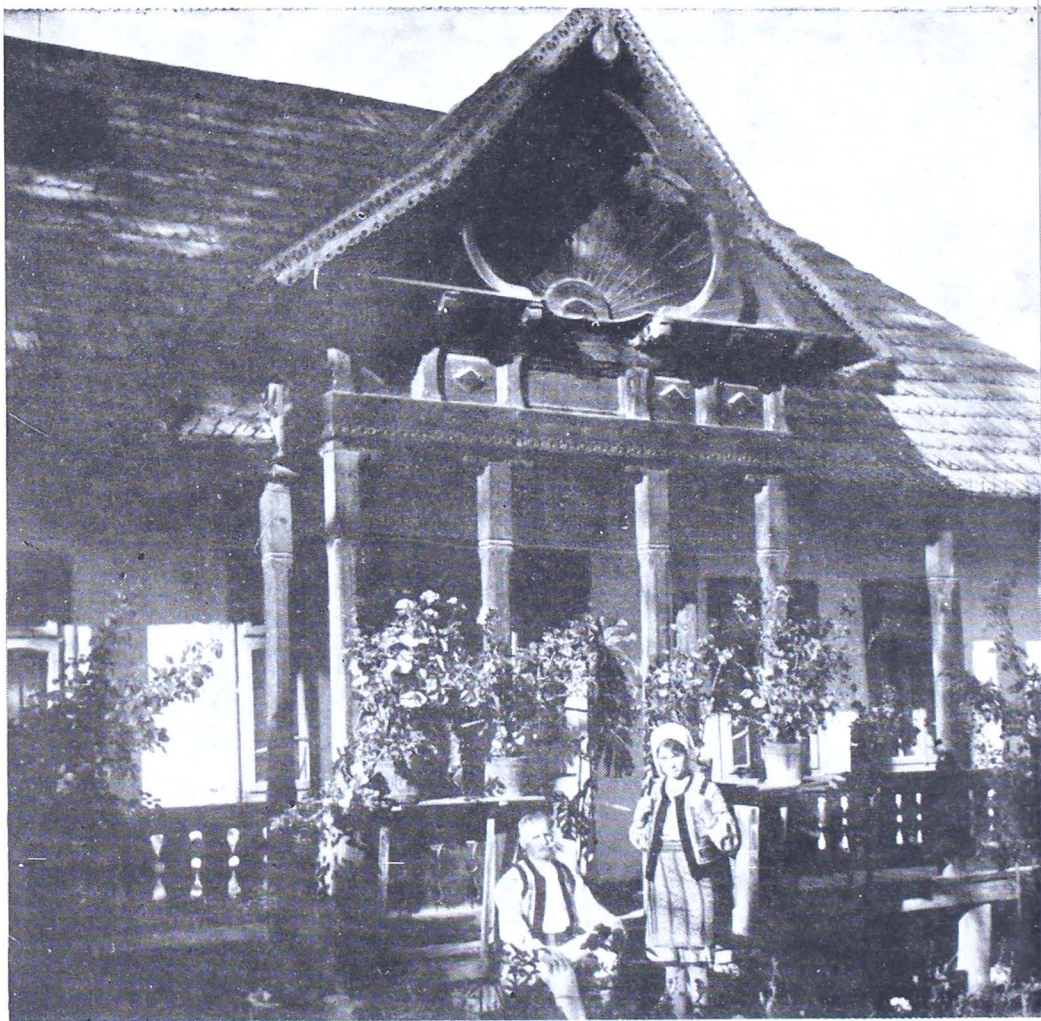

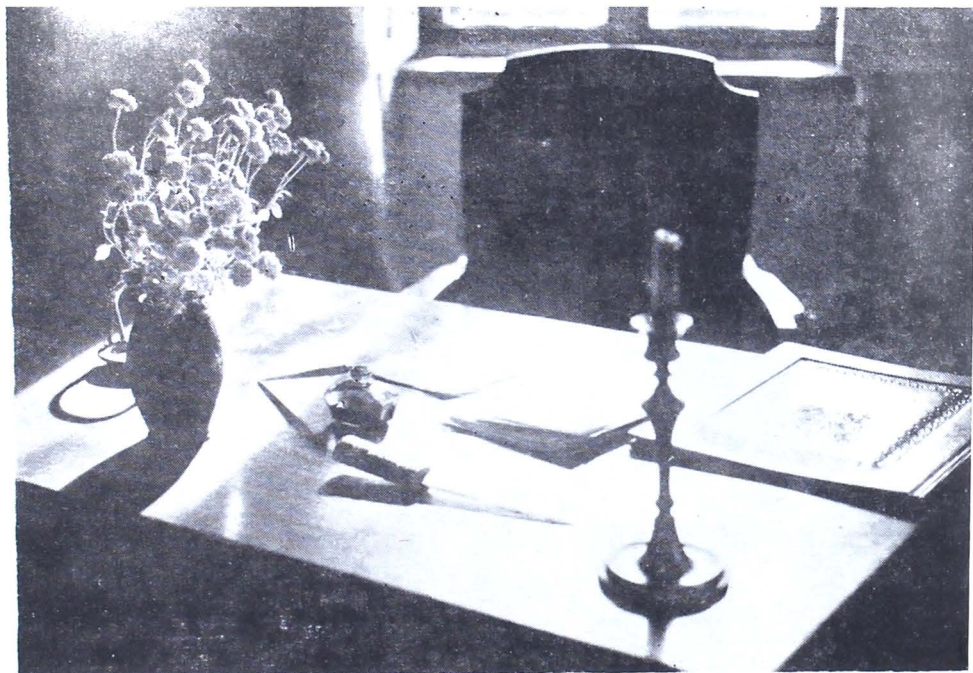
CETATEA NEAMȚ

MĂNĂSTIREA NEAMȚ

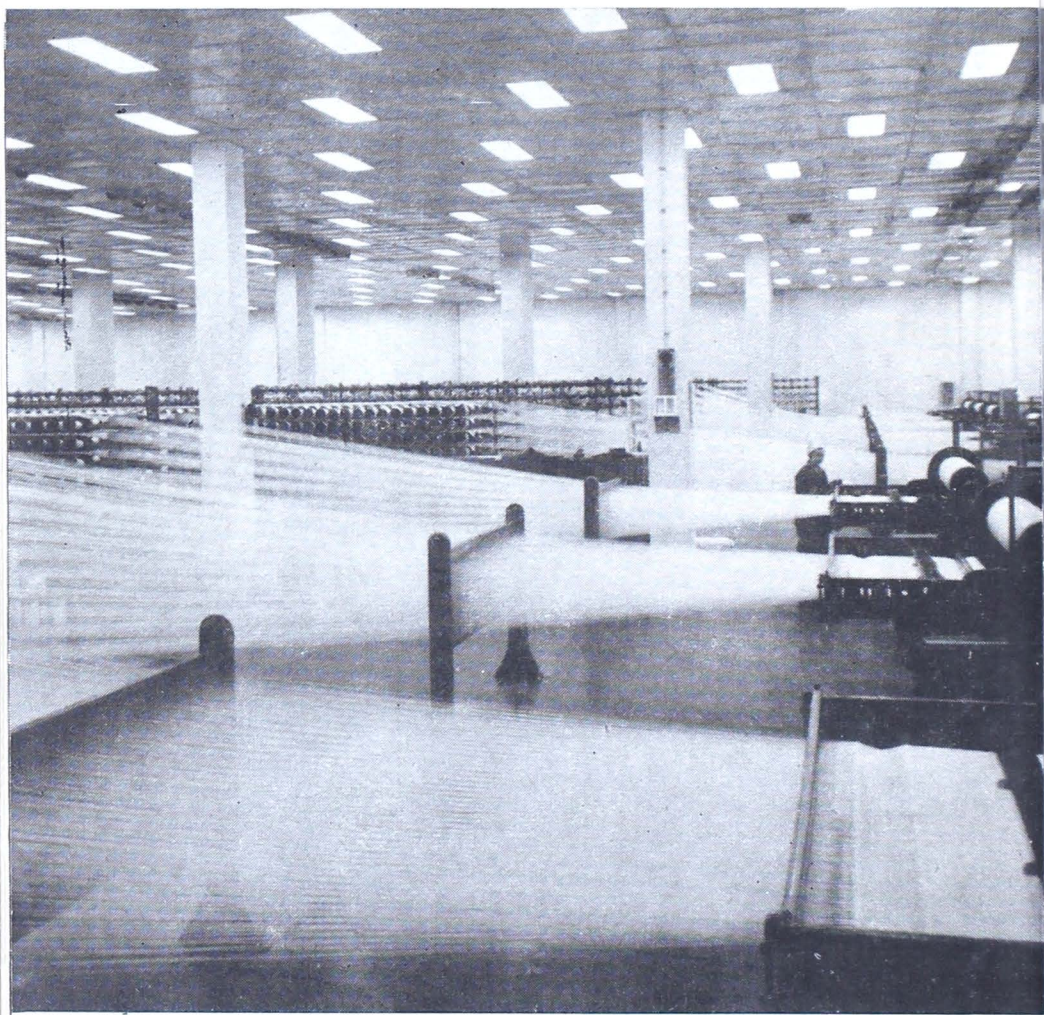
CASĂ DIN PIPIRIG

INTERIOR DIN MUZEUL „MIHAIL SADOVEANU“ DE LA VÎNĂTORI — NEAMȚ

EXPLOATARE FORESTIERĂ LA SECU

ASPECT DE LA COMBINATUL DE FIRE ȘI FIBRE SINTETICE SĂVINEȘTI

rile de unde se recoltează mari cantități de ciuperci comestibile și fructe de pădure.

În ultimii ani, foarte căutată a devenit valea Almașului, unde s-a construit și o cabană cu toate dotările necesare și al cărei drum de acces (D.J. 154) se ramifică spre vest din D.N. 15 C, la intrarea în comuna Dobreni.

În toate aceste zone există localități rurale mai mari sau mai mici, conectate la rețeaua municipală sau județeană de transporturi auto și care, prin propriile unități comerciale și de desfacere, asigură condițiile necesare unei permanente afluențe turistice, chiar și în zilele de vîrf.

În afara acestei zone, toate celelalte puncte și obiective se situează în aria de cuprindere a principalelor trasee turistice din județ, care „iradiază” din municipiul Piatra Neamț spre valea Bistriței, Tîrgu Neamț, Roman și Tazlău – Costișa.

SPRE CHEILE BICAZULUI ȘI DURĂU

Pornind pe valea Bistriței către Bicaz, ne întîmpină un peisaj dominat de întinderea lacului de acumulare de la Bîtea Doamnei; înălțimile se depărtează, deschizînd între ele văi scurte cu șiruri de case durate din birne de brad pe temelii înalte de piatră.

La numai cîțiva kilometri de limita vestică a municipiului Piatra Neamț, în dreapta drumului național nr. 15, se află *Complexul monumental de la Bistrița* (comuna *Viișoara*), fondat de Alexandru cel Bun la începutul secolului al XV-lea. Aici au clitorit apoi Ștefan cel Mare, Petru Rareș și Alexandru Lăpușeanu, dezvoltînd de-a lungul veacurilor un puternic centru de cultură medievală românească.

- Actualul edificiu de la Bistrița a fost zidit în 1554 prin grija lui Alexandru Lăpușeanu și are un plan asemănător celui de la Probota, incluzând încăperea gropniței între naos și pronaos. În necropola domnească au fost identificate mormintele lui Alexandru cel Bun și al soției sale, Doamna Ana, al lui Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare, și al soției voievodului Ștefan Lăcustă. Obiectele descoperite în mormântul ctitorului se păstrează, împreună cu numeroase icoane vechi și alte valori de artă feudală din țara noastră, în colecția muzeală constituită aici încă din 1932. Recentele lucrări de restaurare au pus în valoare, printre altele, o frescă originală necunoscută din parclisul zidit de Petru Rareș și mai multe elemente constructive ale palatului domnesc din epoca lui Alexandru Lăpușeanu.

Tot în dreapta drumului național nr. 15, dar la aproximativ 10 km de oraș, la capătul drumului modernizat care urcă pînă la o altitudine de 800 m, se află *Sanatoriul Bisericani*, instituție cu o îndelungată tradiție, amenajată încă din anul 1906 în clădirile unui străvechi lăcaș monahal. Locul și împrejurimile sînt de o frumusețe aparte, cu un microclimat favorabil vindecării afecțiunilor pulmonare. Monumentul din interiorul incintei datează din 1512, dar a fost refăcut în 1786, astfel încît prin caracteristicile sale arhitecturale el este reprezentativ pentru secolul al XVIII-lea. Acestor elemente de interes li s-a mai adăugat în ultima vreme și faptul că izvoarele minerale existente în apropiere, încă nevalorificate intensiv, s-au dovedit foarte eficiente în tratarea litiazelor renale.

De aici, valea Bistriței se lărgeste și mai mult, așezările sînt mai mari și mai depărtate de firul apei. Trecem pe lângă *lacurile de acumulare ale hidrocentralelor de la Vaduri și Pîngărați*, două dintre cele mai importante obiective ale sistemului hidroenergetic de pe valea Bistriței; ca putere instalată, hidrocentrala de la Vaduri este întrecută doar de cea de la Stejaru, în timp ce lacul Pîngărați se numără printre cele mai mari acumulări de apă din aval de Bicz.

Părăsind șoseaua principală spre nord, ajungem curînd la *Stațiunea de cercetări biologice, geologice și geografice „Stejaru”*, amenajată în incinta complexului monumental feudal de la **Pîngărați**, ridicat de Alexandru Lăpușneanu în 1560, pe locul unui așezămînt mai vechi. Monumentul, care se remarcă prin frumusețe și originalitate, permite cunoașterea unor interesante realizări arhitecturale și de artă plastică din secolele XVI – XVIII. Printre problemele care preocupă colectivul de cercetători de la stațiunea „Stejaru” se află și cele ale conservării cadrului natural și menținerii echilibrului biologic în zona marelui lac de acumulare de la Bicz.

În imediata apropiere, pe versantul sudic al muntelui Botoșanu, se ridică impunătoare *hidrocentrala „V. I. Lenin”* de la **Stejaru**, construcție de mari proporții, care a dominat aproape un deceniu din istoria contemporană a țării, simbol al efortului național de făurire a noii societăți socialiste. Aici se află ieșirea tunelului de aducțiune, castelul de echilibru și conductele forțate, clădirea turbinelor și centrului de comandă, bazinul de liniștire și canalul de fugă ce face legătura cu lacul de acumulare al hidrocentralei Pîngărați, prima din-

tre cele 12 hidrocentrale care întregesc, pînă la Bacău, actualul sistem hidroenergetic de pe Bistrița.

La aproximativ 20 km de Piatra Neamț, în stînga aceluiași drum național, se deschide printre munții împăduriți minunata vale a Tarcăului, ținut de legendă evocat cu atîta măiestrie în opera sadoveniană.

Localitatea **Tarcău**, situată la confluența Tarcăului cu Bistrița, este cunoscută ca un important centru al industriei forestiere din județ, dar și ca stațiune climaterică. De aici, urmînd spre sud firul rîului către izvoarele acestuia, se întinde o vastă zonă turistică și cinegetică al cărei potențial a început să fie valorificat odată cu amenajarea și modernizarea drumului ce face legătura cu valea Troțușului și Depresiunea Ciucului. Satele Cazaci, Brateș și Ardeluța, păstrăvăria și adăposturile de vînătoare, cabana (cu 30 locuri de cazare, sală de mese și bar), „cataractele” și cascadele, poienile însoțite și pîraiele repezi sînt doar cîteva puncte de reper într-un itinerar turistic mai puțin cunoscut, dar care se va impune atenției într-un viitor apropiat.

De la Tarcău la **Bicaz** sînt doar 4 km. În „depresiunea” de la vărsarea Bicazului în Bistrița, un oraș nou își înalță construcțiile moderne, făcînd imposibilă reconstituirea imaginară a modestei așezări de altădată. Doar din exponatele aflate în *Muzeul de istorie al orașului* mai putem afla unele date despre trecutul acestor locuri, partea cea mai valoroasă și mai interesantă din expoziția de bază a acestei instituții constituind-o, fără îndoială, prezentarea principalelor momente de pe șantierele hidrocentralei.

Dacă în alte centre turistice atenția vizitatorilor este reținută îndeosebi de vestigiile trecutului, Bicazul se impune mai ales prin monumentalele construcții socialiste, care se numără printre cele mai importante obiective ale economiei noastre naționale.

Pe valea Bicazului s-a construit un mare combinat de lianți

și azbociment, iar în partea de nord-vest a orașului se ridică marele baraj de la Izvoru Muntelui, în spatele căruia se desfășoară, pe o suprafață de aproximativ 3 000 ha, cel mai întins lac antropic intramontan din Europa.

Lacul de acumulare Izvoru Muntelui (Bicaz), care are o lungime de 35 km, o lățime maximă de 2 km (în zona Hangu) și un volum mediu de 1 250 000 000 mc, a schimbat înfățișarea acestor locuri, adăugându-le noi frumuseți. Pentru asigurarea zonei sale de constituire au trebuit strămutate 20 de sate care, în marea lor majoritate, s-au reconstituit pe versanții înălțimilor ce străjuiesc valea Bistriței, dincolo de cota de inundație, creînd un peisaj cu totul inedit. O călătorie de la baraj pînă la Poiana Teiului cu unul din vaporeșele care execută curse regulate pe această distanță sau cu o șalupă pentru grupuri de 4–6 persoane se va întipări în amintire. Golfurile de la Potoci, Secu, Izvoru Alb, Buhalnița, Hangu și Ceahlău, care pătrund în păduri de conifere sau în poieni pline de lumină, campingul de la Potoci și căsuțele lui multicolore (94 locuri de cazare), deschiderea imensă din fostul șes al Hangului, pe care soarele o îmbracă pe toată durata zilei într-o strălucitoare mantie de culori, și mai ales Ceahlăul, ce ne urmărește din înălțimile-i de piatră pe întregul parcurs, sînt cele mai importante elemente într-un cadru natural de o uimitoare varietate.

Pe o ramificație modernizată ce se desprinde din drumul național 15 se poate ajunge pînă la *cabana Izvoru Muntelui* și de aici, pe un drum forestier deschis chiar prin pădurile de la poalele Masivului Ceahlău, pînă în **stațiunea climaterică Durău**, unde s-au construit în ultimii ani vile și hoteluri cu un înalt grad de confort, oferind excelente condiții de odihnă pe toată durata anului.

Tot la Durău se poate ajunge și dacă ne continuăm drumul pe malul lacului de acumulare, în același decor de inegalabilă frumusețe, dominat de prezența Masivului Ceahlău care ni se

înfățișează în cele mai diverse ipostaze. Odată ajunși la viaductul de la Poiana Teiului, care traversează lacul de acumulare pe o distanță de peste 800 m, ni se oferă mai multe posibilități de acces spre alte zone de o recunoscută importanță turistică: spre nord-est, peste dealul Petru Vodă (DN 15 B), prin Pipirig și Vinători, pînă la Tîrgu Neamț; spre sud, pe valea Bistricioarei (DN 15), către Borsec, din care se desprinde principala cale de acces la Durău; spre nord-vest (DN 17 B), prin Fărcașa, Borca și Broșteni, pînă la Vatra Dornei.

Dominînd întreaga regiune dintre Piatra Neamț și limita nord-vestică a județului, *Masivul Ceahlău* a constituit dintotdeauna un important punct de atracție. Pe cît de semeț și impunător, pe atît de accesibil, Ceahlăul poate fi abordat în orice anotimp, din mai multe direcții, marea majoritate a traseelor fiind orientate spre cele două cabane de altitudine: Fîntînila (1 200 m) și Dochia (1 750 m). La apus, accesul este asigurat de drumul Pintecului, în timp ce la sud, est și nord-est avem de ales între drumul de pe valea Bistrei, cel de la Neagra-Chișirig, de la cabana Izvoru Muntelui (cu cele două variante: prin Lutu Roșu și prin Poiana Maicilor), drumul Baicului, poteca Cerebucului și cea care trece pe la obîrșia Izvorului Alb (toate pornind de pe malul lacului de acumulare), drumul de la Piciorul Humăriei și cel al Durăului (cu variantele sale ce urmează poteca Nicanului, poteca Scăiușului și cea a Duruitoarei).

Pe lîngă marele număr de legende, care pot alcătui o mitologie proprie, de numele Ceahlăului se leagă și una dintre cele mai impresionante manifestări folclorice din această parte a țării, „Sărbătoarea Muntelui”, care se desfășoară în cea de-a doua duminică a lunii august, la Durău, reunind mii de oameni sub semnul unei tradiții ce s-a păstrat pînă în zilele noastre ca un ecou al spiritualității geto-dacice.

Chiar din centrul Bicazului se separă spre vest drumul național 12 C care străbate așezări pitorești (Tașca, Bicazu Ardelean și Bicaz-Chei), cu elemente de arhitectură populară tradi-

țională, ajungînd în Cheile Bicazului și în cunoscuta stațiune Lacu Roșu (județul Harghita).

Ocupînd o vastă suprafață și avînd o lungime ce depășește 10 km, *Cheile Bicazului* oferă vizitatorilor un „spectacol” de neuitat: bolțile sale imense de piatră, frămîntarea neostenită a apelor și cromatica vie a covorului floral, alcătuit din nu mai puțin de 416 specii de plante. Cheile Șugăului, Gîtu Iadului, valea Bicăjelului, Piatra Altarului sînt doar cîteva puncte de reper pe un traseu de sălbatică frumusețe, care se încheie la poalele Suhardului, acolo unde în 1837, în urma unor masive alunecări de teren, s-a format Lacu Roșu.

SPRE ȚIRGU NEAMȚ

Din cartierul Dărmănești, poarta nordică a orașului se deschide spre zona turistică Țirgu Neamț, pe DN 15 C care străbate o regiune colinară de o mare varietatea peisagistică. Ne întîmpină așezări cu o istorie multiseclară, care poartă pe chipul lor nu numai semnele bunăstării zilelor noastre, ci și mărturiile unei arhitecturi de veche tradiție populară, caracterizată prin armonie, simplitate și echilibru, prin imaginație și statornică dragoste pentru frumos. **Dobreni, Bodești, Crăcăoani** sînt nume cu o puternică rezonanță istorică, dar și cu un rol în continuă creștere în viața economico-socială a județului.

La **Băltătești** s-a dezvoltat o stațiune balneoclimaterică permanentă, cu o capacitate de peste 500 locuri și cu dotări moderne care permit efectuarea unei largi game de tratament. Apele de aici, din care se extrage o sare cu proprietăți asemănătoare celor ce au făcut faima stațiunilor Karlovy Vary și Vichy, s-au dovedit foarte bune în tratarea afecțiunilor reumatismale, ginecologice și digestive, fapt care explică solicitările în continuă creștere pentru această stațiune.

Dincolo de Băltătești, pînă la Țirgu Neamț și în zona încon-

jurătoare a acestui oraș, întâlnim un mare număr de colecții muzeale și monumente istorice, de arhitectură și de artă, unele dintre ele de o deosebită valoare.

La ieșirea din Bălțătești, la capătul unei ramificații din stînga drumului principal, se află *Complexul monumental Văratec*, amplasat în mijlocul unei mici depresiuni înconjurată de dealuri împădurite și cu un microclimat caracteristic, sănătos și tonifiant, datorită lipsei curenților de aer și puternicei ozonificări a atmosferei. Drumul care duce la Văratec trece pe lîngă „pădurea de argint” evocată în versurile lui Mihai Eminescu, iar în apropierea mănăstirii se află mormîntul Veronicăi Micle. Monumentul datează din 1808 (a fost ridicat, probabil, pe locul altuia mai vechi) și îmbină elemente constructive specific neoclasiche cu cele vechi moldovenești. Cu totul remarcabilă este catapeteasma sculptată în lemn de tisă și aurită, ca și fresca interioară executată în 1882 de T. Ioan și D. Iliescu. În colecția muzeală de aici se păstrează numeroase acte de danie emise de cancelaria domnească a Moldovei în secolele XVI – XVIII, icoane vechi, obiecte de cult și mai ales lucrări de broderie cu o mare valoare artistică.

Tot pe o ramificație vestică din D N 15 C, la numai 5 km înainte de intrarea în Tirgu Neamț, se ajunge la *Complexul monumental Agapia*, ctitorie din 1642–1644 a hatmanului Gavril, frate al voievodului Vasile Lupu. Desele jafuri, incendieri și refaceri la care a fost supusă au depărtat biserica de forma arhitectonică inițială. Dar ea se înscrie totuși printre cele mai valoroase monumente de artă ale țării, datorită picturilor interioare executate între 1858 – 1860 de Nicolae Grigorescu. Deși reali-

zată în stil neoclasic, prin prelucrarea unor teme ale marilor maeștri ai Renașterii, pictura de la Agapia rămîne o lucrare profund originală prin dinamismul și mai ales prin psihologia specific umană a personajelor biblice. Multe alte lucrări semnate de Nicolae Grigorescu se păstrează în colecția muzeală de aici, alături de manuscrise și cărți vechi, obiecte din metal prețios lucrate artistic, covoare și broderii realizate cu un neîntrecut meșteșug în atelierele proprii.

Dezvoltîndu-se în ultimii ani ca un important centru economic și turistic, orașul **Țirgu Neamț** își primește oaspeții cu o nouă înfățișare, modernă și atrăgătoare. În acest cadru regăsim, printre alte construcții care nu apăreau pe vechea hartă a orașului, complexul comercial „Ozana”, casa de cultură și cinematograful, policlinica, motelul „Plăieșul” (cu 88 locuri de cazare și restaurant pentru 130 persoane) și hanul „Casa Arcașului” (restaurant și terasă, cofetărie, bar de zi și 40 locuri de cazare).

La intrarea în oraș, în Humulești, *casa memorială „Ion Creangă”* constituie unul dintre cele mai vizitate obiective, iar *Muzeul de istorie*, amenajat în fosta Școală domnească (construită în 1852), oferă date prețioase în legătură cu formarea și dezvoltarea acestei străvechi așezări.

În zona orașului Țirgu Neamț au fost amplasate unele dotări turistice foarte căutate pentru originalitatea modului de prezentare și a serviciilor pe care le oferă: hanul Agapia, în apropierea complexului monumental cu același nume, și cabana Oglinzi (comuna Răucești), situată la nord-vest de Țirgu Neamț (DC 175), într-o zonă împădurită și foarte bogată în ape minerale.

Dar așa cum valea Bistriței se individualizează prin prezența impunătoare a Ceahlăului, tot astfel întreaga regiune străbătută de Ozana este dominată de cetatea Neamț, monument ce evocă

CUPRINS

CUVINT ÎNAINTE	5
CADRUL NATURAL	7
Așezarea geografică	7
Relieful și alcătuirea geologică	8
Clima	11
Rețeaua hidrografică	11
Vegetația	13
Fauna	14
SCURT ISTORIC	15
PRINCIPALELE OBIECTIVE DE INTERES TURISTIC	30
A. Monumente istorice și de arhitectură	30
B. Muzee și colecții muzeale	42
C. Alte obiective	53
ADRESE UTILE	61
EXCURSII ÎN ÎMPREJURIMI	64
Spre Cheile Bicazului și Durău	65
Spre Țirgu Neamț	71
Spre Roznov și Tazlău	75

11.500

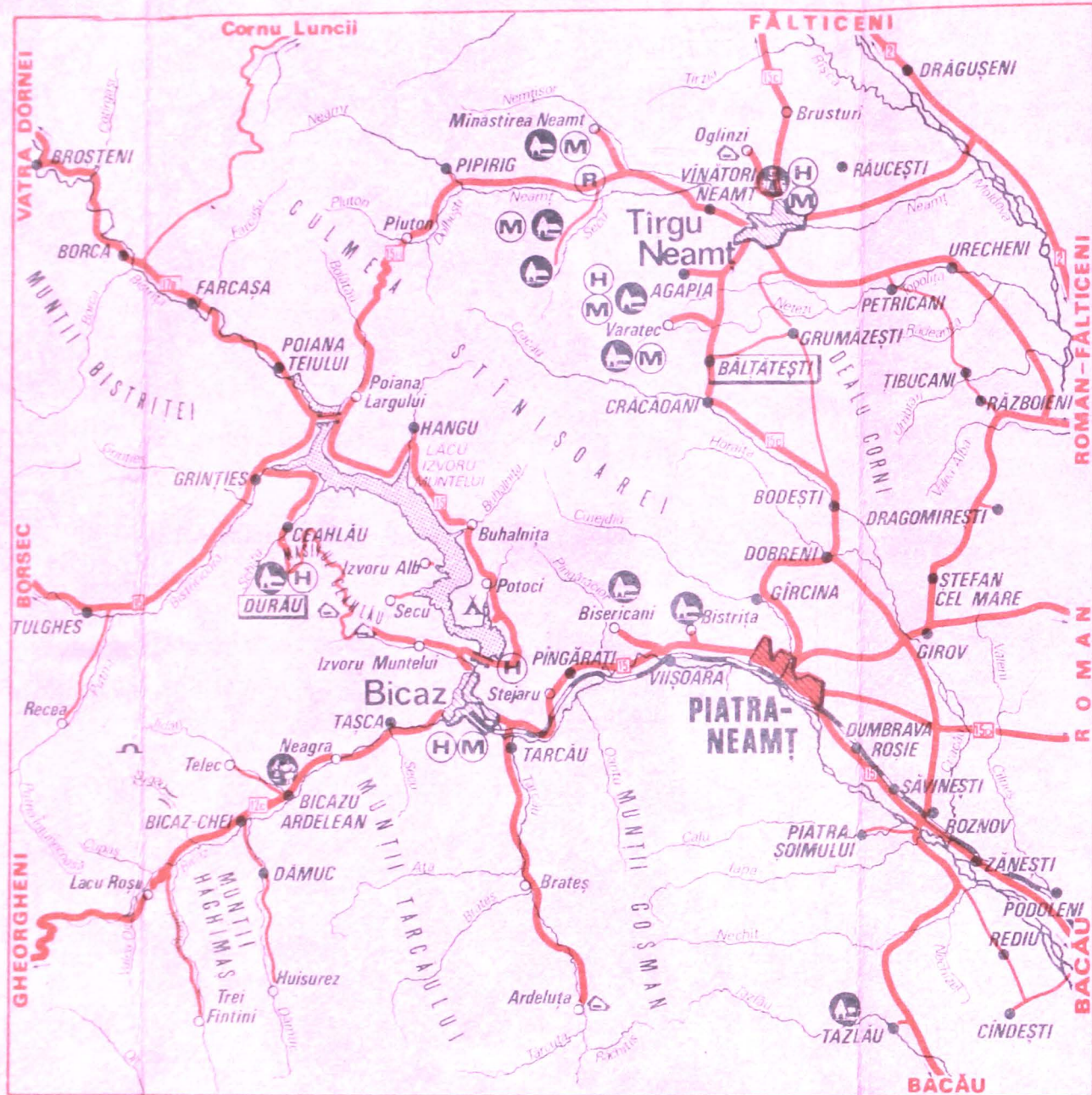
Bun de tipar: 24.V.1980

Coli de tipar 4,75

Lucrarea executată sub comanda nr. 224

la Întreprinderea poligrafică Sibiu

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

PIATRA NEAMȚ ȘI ÎMPREJURIMILE

LEGENDĂ

MUNICIPIU, REȘEDINȚĂ DE JUDEȚ

ORAȘ

COMUNĂ

SAT

STĂTIE BALNEOCLIMATERICĂ

CALE FERATĂ

DRUM NAȚIONAL

DRUM MODERNIZAT

DRUM NEMODERNIZAT

HOTEL

POPAS TURISTIC

CABANĂ

MUZEU

CETATE

MONUMENT DE ARHITECTURĂ

ZONĂ DE ETNOGRAFIE ȘI FOLCLOR

CHEI

PEȘTERĂ

REZERVATIE

MIC
ÎNDREPTAR
TURISTIC

PIATRA NEAMȚ

Lei 7

editura sport·turism